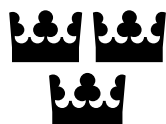

Studiestöd

15

Förslag till statens budget för 2016

Studiestöd

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	9
2	Lagförslag.....	11
2.1	Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).....	11
3	Utgiftsområde 15 Studiestöd.....	13
3.1	Omfattning.....	13
3.2	Utgiftsutveckling	14
3.3	Mål för utgiftsområdet	15
3.3.1	Tydligare jämställdhetsperspektiv i målen för studiestödet.....	15
3.4	Resultatredovisning	18
3.4.1	Unga studerande på gymnasial nivå i Sverige.....	19
3.4.2	Vuxna studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå i Sverige.....	20
3.4.3	Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige.....	21
3.4.4	Studerande utomlands	23
3.4.5	Studerande med barn	24
3.4.6	Studieekonomi	25
3.4.7	Lånebenägenhet och den enskildes skuldsättning	26
3.4.8	Låntagare och den totala skulden.....	28
3.4.9	Studiestödsadministration.....	30
3.5	Analys och slutsatser	32
3.5.1	Studiestödets rekryterande effekt.....	32
3.5.2	Studiestödets utjämnande effekt.....	33
3.5.3	Studiestödets effekt på samhällsekonomin	34
3.5.4	Studiestödsadministration.....	35
3.6	Politikens inriktning.....	35
3.7	Budgetförslag	36
3.7.1	1:1 Studiehjälp.....	36
3.7.2	1:2 Studiemedel.....	37
3.7.3	1:3 Avsättning för kreditförluster.....	39
3.7.4	1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor.....	42
3.7.5	1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk.....	43
3.7.6	1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	44
3.7.7	1:8 Centrala studiestödsnämnden.....	45

3.7.8	Lån i Riksgäldskontoret	46
3.7.9	1:9 Överklagandenämnden för studiestöd.....	46

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	9
Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 15 Studiestöd.....	14
Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2016–2019. Utgiftsområde 15 Studiestöd.....	14
Tabell 3.3 Ramnivå 2016 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 15 Studiestöd.....	15
Tabell 3.4 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp i tusental kronor, 2012–2014.....	18
Tabell 3.5 Unga studerande på gymnasienivå med studiehjälp och Rg-bidrag.....	20
Tabell 3.6 Vuxna studerande med studiemedel.....	21
Tabell 3.7 Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel.....	22
Tabell 3.8 Studerande utomlands.....	24
Tabell 3.9 Tilläggsbidrag till studerande med barn.....	25
Tabell 3.10 Studerandes lånebenägenhet på olika utbildningsnivåer, 2011–2014.....	26
Tabell 3.11 Studerande med studielån, tilläggs lån och merkostnadslån i Sverige och utomlands.....	28
Tabell 3.12 Inbetalt belopp under det första betalningsåret fördelat på bosättning...	29
Tabell 3.13 CSN:s genomsnittliga handläggningstider.....	31
Tabell 3.14 Nyckeltal för CSN:s service och information 2012–2014.....	31
Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:1 Studiehjälp.....	36
Tabell 3.16 Antal studerande och genomsnittligt belopp för studiehjälp, utfall 2014 och prognos 2015–2019.....	36
Tabell 3.17 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:1 Studiehjälp.....	37
Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:2 Studiemedel.....	37
Tabell 3.19 Antal studerande och genomsnittligt belopp för studiemedel, utfall 2014, prognos 2015 och beräknat för 2016–2019.....	38
Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:2 Studiemedel.....	39
Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:3 Avsättning för kreditförluster.....	39
Tabell 3.22 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:3 Avsättning för kreditförluster.....	41
Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor.....	42
Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor.....	43
Tabell 3.25 Anslagsutveckling 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasie- utbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk.....	43
Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk.....	43
Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål.....	44
Tabell 3.28 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål.....	45
Tabell 3.29 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål.....	44
Tabell 3.30 Anslagsutveckling 1:8 Centrala studiestödsnämnden.....	45

Tabell 3.31 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:8 Centrala studiestödsnämnden	46
Tabell 3.32 Anslagsutveckling 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd	46
Tabell 3.33 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:9 Överklagande- nämnden för studiestöd.....	47

Diagramförteckning

Diagram 3.1 Låntagarnas skuld 2010–2014.....	17
Diagram 3.2 Antal studerande med inackorderingstillägg och extra tillägg 2011–2014	19
Diagram 3.3 Antal studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå med studiemedel, fördelat på folkhögskolor och komvux, 2011–2014.....	20
Diagram 3.4 Andel vuxna studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå med studiemedel av det totala antalet studerande på dessa nivåer, 2011–2014.....	21
Diagram 3.5 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel, 2010–2014	22
Diagram 3.6 Andel studerande med studiemedel av det totala antalet studerande inom olika eftergymnasiala utbildningsformer, 2011–2014.....	22
Diagram 3.7 Antal studerande med studiemedel vid utlandsstudier på olika utbildningsnivåer, 2011–2014	23
Diagram 3.8 Antal studerande med tilläggsbidrag, 2010–2014.....	24
Diagram 3.9 Jämförelse mellan utvecklingen av studiemedelsbeloppen och konsumentprisindex 2001–2014.....	25
Diagram 3.10 Studerandes lånebenägenhet fördelat på kön, 2002–2014	26
Diagram 3.11 Studerandes lånebenägenhet fördelat på åldersgrupper och kön, 2014	27
Diagram 3.12 Antal studerande med tilläggs lån på olika utbildningsnivåer, 2011–2014	27
Diagram 3.13 Antal studerande i Sverige med merkostnadslån på olika utbildningsnivåer, 2011–2014	27
Diagram 3.14 Antal studerande utomlands med merkostnadslån, 2011–2014	27
Diagram 3.15 Genomsnittlig skuld på annuitetslån för nya återbetalnings- skyldiga 2014 fördelat på studienivå och kön.....	28
Diagram 3.16 Osäkra fordringar, fördelat på lånetyp och återkrav, 2011–2014	29
Diagram 3.17 Antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl, 2012–2014.....	30
Diagram 3.18 Folkmängd 16–20 år 2013 och 2014 samt prognos 2015–2019	37

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) (avsnitt 2.1 och 3.7.3),
2. godkänner målet för utgiftsområdet (avsnitt 3.3.1),
3. bemyndigar regeringen att under 2016 för anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 kronor 2017 (avsnitt 3.7.6),
4. bemyndigar regeringen att under 2016 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 211 000 000 000 kronor (avsnitt 3.7.8),
5. för budgetåret 2016 anvisar ramanslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Studiehjälp	3 331 370
1:2	Studiemedel	14 983 935
1:3	Avsättning för kreditförluster	1 879 208
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	617 220
1:5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	61 150
1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27 000
1:8	Centrala studiestödsnämnden	794 031
1:9	Överklagandenämnden för studiestöd	14 018
Summa		21 707 932

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att punkt 16 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

16. I stället för vad som anges i 8 kap. 6 § första stycket 2 studiestödslagen (1973:349) får årsbeloppet sättas ned preliminärt om låntagarens inkomst under betalningsåret kan beräknas bli väsentligt lägre än den inkomst efter vilken årsbeloppet har beräknats. Nedsättningen gäller i avvaktan på att underlaget för att ta ut skatt eller avgift för betalningsåret fastställs. Det preliminära årsbeloppet ska grunda sig på den uppgift om beräknad inkomst som låntagaren lämnar i ansökan om nedsättning.

Föreslagen lydelse

16.¹ I stället för vad som anges i 8 kap. 6 § första stycket 2 studiestödslagen (1973:349), *i lydelsen efter den 31 december 1988*, får årsbeloppet sättas ned preliminärt om låntagarens inkomst under betalningsåret kan beräknas bli väsentligt lägre än den inkomst efter vilken årsbeloppet har beräknats. *Om årsbeloppet har beräknats till en tjugondel av låneskulden eller lägst femton procent av prishälsbeloppet enligt punkt 14, får årsbeloppet sättas ned preliminärt till fyra procent av låntagarens beräknade inkomst under betalningsåret.* Nedsättningen gäller i avvaktan på att underlaget för att ta ut skatt eller avgift för betalningsåret

¹ Senaste lydelse 2011:1401.

fastställs. Det preliminära årsbeloppet ska grunda sig på den uppgift om beräknad inkomst som låntagaren lämnar i ansökan om nedsättning.

Efter det att underlaget för att ta ut skatt eller avgift för betalningsåret har fastställts ska ett slutligt årsbelopp fastställas. Beloppet ska motsvara fyra procent av låntagarens sammanlagda överskott av inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital. Det slutliga årsbeloppet kan dock högst bestämmas till det belopp som fastställts enligt punkten 14. Som fastställt underlag gäller beslut om slutlig skatt i första instans.

Om det preliminära årsbeloppet är lägre än det slutliga årsbeloppet, ska mellanskillnaden betalas i efterhand som ett resterande slutligt årsbelopp. Regeringen meddelar föreskrifter om att låntagaren dessutom ska betala en tilläggsavgift.

Om det preliminära årsbeloppet är högre än det slutliga årsbeloppet, ska det överskjutande beloppet inte betalas ut till låntagaren utan i stället räknas av från lånet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

3 Utgiftsområde 15 Studiestöd

3.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar utgifter för ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och ärendehantering inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

Inom utgiftsområdet föreslås att medel ska anvisas för:

- studiehjälp i form av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg för studerande inom främst gymnasieskolan,
- studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag för studerande med barn,
- statens utgifter för räntor för studielån tagna i Riksgäldskontoret,
- inleverans av kapital till Riksgäldskontoret till följd av avskrivning av studielån som tagits före 2014 och avsättning för förväntade förluster på utlåning fr.o.m. 2014,
- kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning,
- bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk,
- bidrag till vissa studiesociala ändamål,
- administration av studiestöd, och
- hantering av överklaganden vid ÖKS.

Vissa studiestöd är rättighetsstyrda. Detta innebär att anslagsbelastningen, förutom av reglerna

för lån och bidrag, främst är beroende av antalet studerande i utbildningar som berättigar till studiestöd, de studerandes val att ansöka om studiestöd, räntekostnader för den totala studielåneskulden i Riksgäldskontoret och avsättning för förväntade förluster vid nyutlåning. Utgiften för vissa andra studiestöd begränsas av anvisade eller tilldelade medel och efterfrågan på dessa stöd.

Bestämmelserna som reglerar rätten till studiehjälp och studiemedel samt återbetalningen av studielån finns främst i studiestöds-lagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655).

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 15 Studiestöd
Miljoner kronor

	Utfall 2014	Budget 2015 ¹	Prognos 2015	Förslag 2016	Beräknat 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019
1:1 Studiehjälp	3 365	3 314	3 313	3 331	3 392	3 455	3 549
1:2 Studiemedel	13 037	14 690	13 400	14 984	15 265	15 499	15 814
1:3 Avsättning för kreditförluster	1 569	1 791	1 770	1 879	1 891	1 953	2 028
1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor	1 620	887	869	617	438	400	726
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	52	61	52	61	61	61	61
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27	27	27	27	27	27	27
1:8 Centrala studiestödsnämnden	288	184	189	794	758	791	793
1:9 Överklagandenämnden för studiestöd	13	14	14	14	14	15	15
Totalt för utgiftsområde 15 Studiestöd	19 953	20 967	19 633	21 708	21 847	22 200	23 013

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2016–2019. Utgiftsområde 15 Studiestöd
Miljoner kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	20 302	20 302	20 302	20 302
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	3	2	4	5
Beslut	1 848	1 226	1 380	1 341
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-315	443	1 303	1 895
Volymer	-60	-205	120	379
Överföring till/från andra utgiftsområden	-4	-4	-4	-4
Övrigt	-67	82	-905	-905
Ny ramnivå	21 708	21 847	22 200	23 013

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2015. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2017–2019 är preliminär.

Inom utgiftsområdet ingår utgifter för studiestöd, framför allt studiehjälp och studiemedel. De samlade kostnaderna inom utgiftsområdet uppgick 2014 till 20 miljarder kronor. Prognosen för 2015 visar på en minskning med ca 400 miljoner kronor. Föreslagen anslagsnivå för utgiftsområdet 2016 är 21,7 miljarder kronor.

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

På grund av föreslagna satsningar och de satsningar som riksdagen tidigare har beslutat om, av vilka flera tillfälliga satsningar har avslutats, bedöms utgifterna öka med 1 848 miljoner kronor 2016. För 2017 och 2018 beräknas utgifterna öka med 1 226 respektive 1 380 miljoner kronor. För 2019 beräknas utgifterna öka med 1 341 miljoner kronor.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

Jämfört med de beräkningar som gjordes i budgetpropositionen för 2015 bedöms utgifterna för 2016 minska med 315 miljoner kronor på grund av prisbasbelopps- och ränteförändringar. För 2017 beräknas utgifterna öka med 443 miljoner kronor och för 2018 och 2019 beräknas utgifterna öka med 1 303 respektive 1 895 miljoner kronor.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer och övriga anslagsförändringar

Utgifterna bedöms minska med 60 miljoner kronor 2016 samt beräknas minska med 205 miljoner kronor för 2017. För 2018 och 2019 beräknas utgifterna öka med 120 respektive 379 miljoner kronor på grund av förändrade volymer.

Vidare bedöms utgifterna minska med 70 miljoner kronor 2016 på grund av förändringen av regleringsbeloppen när det gäller den statliga ålderspensionsavgiften. Utgifterna be-

räknas öka med 78 miljoner kronor 2017 och med 55 miljoner kronor 2018 och 2019.

Tabell 3.3 Ramnivå 2016 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	2016
Transfereringar ¹	17 918
Verksamhetsutgifter ²	3 785
Investeringar ³	5
Summa ramnivå	21 708

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2014 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Mål för utgiftsområdet

Målen för utgiftsområdet är att studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska verka rekryterande och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhälls-ekonomi över tiden. Målen för studiestödet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000: UbU7, rskr. 1999/2000:96).

Målen ska uppnås genom ett effektivt, sammanhållet, flexibelt och rättssäkert studiestödsystem som ska vara enhetligt och överblickbart för den enskilde. De utbetalningar som görs från systemet ska vara korrekta, och den del av studiestödet som utgörs av lån ska återbetalas fullt ut.

3.3.1 Tydligare jämställdhetsperspektiv i målen för studiestödet

Regeringens förslag: Jämställdhetsperspektivet ska förtydligas i det rekryterande målet inom studiestödet. Den nya målformuleringen i denna del blir att studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning.

Skälen för regeringens förslag: Jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi för att uppnå varaktiga resultat och skapa förutsättningar för att få ett brett genomslag för de jämställdhetspolitiska målen. Ett omfattande utvecklingsarbete bedrivs inom Regeringskansliet utifrån en strategi för arbetet med jämställdhetsintegrering (U2012/1388/JÄM). För att stärka arbetet med jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter har 41 statliga myndigheter fått ett särskilt regeringsuppdrag för att arbeta aktivt med jämställdhetsintegrering under 2015–2018. För CSN:s del innebär det bl.a. att myndigheten ska redovisa en uppdaterad plan för hur myndigheten avser att fortsätta arbetet med jämställdhetsintegrering under 2015–2018.

Att tydliggöra jämställdhetsperspektivet i målen för ett utgiftsområde är också en tydlig signal till berörda myndigheter om att jämställdhetsperspektivet ska beaktas i deras verksamhet. Mot denna bakgrund bör det förtydligas att det rekryterande målet inom studiestödet ska gälla för både kvinnor och män. I övrigt bör målen för studiestödet, som angetts ovan, gälla såsom i dag.

Kort beskrivning av studiestödet

Studiehjälp

Studiehjälp består i huvudsak av studiebidrag som lämnas till heltidsstuderande i gymnasieskolan, extra tillägg som kan lämnas till studerande från inkomstsvaga hushåll och inackorderingstillägg som kan lämnas till vissa studerande på fristående skolor som måste bo inackorderade på skolorten. Studiebidrag lämnas med 1 050 kronor per månad under tio månader per år. Storleken på det extra tillägget är beroende av elevens och föräldrarnas sammanlagda inkomster och förmögenhet. Inackorderingstillägget lämnas med ett belopp som är beroende av avståndet mellan föräldrahemmet och skolan.

Bidrag till vissa elever med funktionsnedsättning i gymnasieskolan (Rg-bidrag)

Rg-bidrag lämnas för kostnader för mat, boende och hemresor vid viss gymnasieutbildning för döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro samt till svårt rörelsehindrade elever i särskilt anpassad utbildning. Inom Rg-bidraget finns ett tilläggsbidrag som kan lämnas till elever som förutom Rg-bidrag får aktivitetsersättning och som därför inte har rätt till studiemedel.

Lärlingsersättning

Elever i gymnasial lärlingsutbildning kan få en kostnadsersättning, s.k. lärlingsersättning. Lärlingsersättning lämnas med 1 000 kronor per månad.

Studiemedel

Studerande som uppfyller vissa grundvillkor har rätt till studiemedel. Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Totalbeloppet (bidrag och lån) per studiemånad uppgår till 10 777 kronor för heltidsstudier 2015. Det finns två olika nivåer på bidraget, en generell och en högre nivå. Den generella bidragsnivån utgör 28,4 procent av totalbeloppet medan den högre nivån utgör 66,2 procent. Studiemedel med den högre bidragsnivån kan lämnas för studier på grundskolenivå och gymnasial nivå till vuxna studerande som saknar sådan utbildning. Vidare kan arbetslösa ungdomar under 25 år sedan 2011 under vissa förutsättningar få den högre bidragsnivån. Studiebidraget är skattefritt och pensionsgrundande. I vissa fall kan den studerande även få tilläggsbidrag, tilläggs lån och merkostnadslån.

Tilläggsbidraget lämnas till studerande med barn och utgör ett differentierat kompletterande stöd beroende på antalet barn. Tilläggs lån kan lämnas till studerande över 25 år som har haft en viss arbetsinkomst före studiestarten. Lån kan även lämnas för vissa merkostnader som den studerande har i samband med sina studier.

Återbetalning av studielån

Det finns för närvarande tre olika återbetalningssystem. I varje system finns det särskilda återbetalnings- och trygghetsregler som under vissa förutsättningar kan ge möjlighet till bl.a. nedläggning av årsbeloppet och avskrivning av studielån.

Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk (s.k. TUFF-ersättning)

Föräldrar till barn som använder teckenspråk, och med föräldrar likställda personer, kan få ersättning när de deltar i utbildning i teckenspråk.

Studielitteratur till vissa högskolestuderande

Högskolestuderande med synskada eller annan läsnedsättning kan få låna studielitteratur genom Myndigheten för tillgängliga medier.

Utländska medborgare

En studerande som inte är svensk medborgare kan under vissa förutsättningar få studiestöd för studier i Sverige. Det gäller utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd i Sverige och utländska medborgare med uppehållsrätt som bedöms ha en varaktig anknytning till Sverige. Vidare ska vissa utländska medborgare i studiestödshänseende jämföras med svenska medborgare. Det rör sig främst om migrerande arbetstagare och egenföretagare som är medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz och deras familjemedlemmar samt personer med permanent uppehållsrätt i Sverige. Tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatta här och innehavare av s.k. EU-blåkort jämföras också med svenska medborgare vid studier i Sverige. När det gäller rätt till studiehjälp jämföras vissa familjemedlemmar till gästforskare respektive till innehavare av EU-blåkort med svenska medborgare.

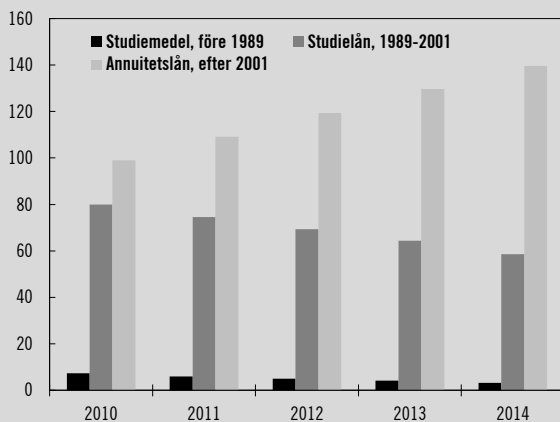
Kort beskrivning av lånesystemet

Tre olika system

Det finns för närvarande tre olika lånesystem. Det totala antalet låntagare i de tre återbetalningssystemen uppgick 2014 till nära 1,5 miljoner. Låntagarnas skuld består av lån och kapitaliserade räntor samt administrativa avgifter. Låntagarnas totala skuld uppgick vid utgången av 2014 till 202,3 miljarder kronor. Diagram 3.1 visar hur den totala skulden för de olika låneformerna har utvecklats under de senaste fem åren.

Diagram 3.1 Låntagarnas skuld 2010–2014

Miljarder kronor

Källa: CSN

Den genomsnittliga skulden när det gäller annuitetslån är 131 000 kronor för kvinnor och 128 000 kronor för män. Historiskt sett har män haft högre studieskulder än kvinnor men sedan 2008 har dock kvinnor högre skulder på sina annuitetslån. Denna förändring beror troligtvis på att kvinnor i genomsnitt har studiemedel under en något längre tid än män.

Lån hos Riksgäldskontoret

CSN finansierar sedan 1989 studielånen genom upplåning hos Riksgäldskontoret.

Sedan den 1 januari 2014 gäller budgetlagens (2011:203) bestämmelser om statlig utlåning som finansieras med lån i Riksgäldskontoret för all nyutlåning av studielån. Stocken av befintliga lån hanteras dock som tidigare med finansiering av konstaterad förlust.

Kreditmodellen enligt budgetlagen innebär att den förväntade kostnaden för lånet ska beräknas innan ett lån ställs ut. För studielånen innebär detta att de förväntade förlusterna för nyutlåning beräknas och anslagsfinansieras när lånen ut-

färdas. Vid beräkningen fastställer CSN en procentandel av utlånat belopp, vilken är 7,3 procent för 2015. Medel för förväntade förluster förs till en kreditreserv och används sedan för att täcka avskrivningar av lånefordringar.

Amorteringar från låntagarna som motsvarar upplånade medel minskar CSN:s låneskuld hos Riksgäldskontoret. De räntor som påförs låntagarna och som är obetalda vid årsskiftet kapitaliseras och ökar den enskildes skuld. Den del av den enskildes skuld som utgörs av kapitaliserade räntor lånas upp hos Riksgäldskontoret. Samtliga amorteringar av kapitaliserade räntor från låntagare minskar låneskulden hos Riksgäldskontoret.

CSN disponerar mottagna räntor från låntagarna för att finansiera räntan på studielånen i Riksgäldskontoret. Låntagarna betalar en nedsatt ränta på sina studielån och annuitetslån till CSN. Räntesatsen är 70 procent av den ränta som CSN betalar till Riksgäldskontoret, dvs. 1,0 procent för 2015. Den 30-procentiga nedsättningen av räntan finansieras genom medel på anslag.

3.4 Resultatredovisning

Tabell 3.4 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp i tusental kronor, 2012–2014¹

	2012			2013			2014			Utbett bidrag ²	Utbett lån
	Antal	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal	Kvinnor (%)	Män (%)		
Studiehjälp	445 300	49	51	424 978	48	52	406 910	48	52	3 321	
Varav											
Utland	1 130	68	32	1 195	69	31	1 220	70	30	12	
Studiemedel	502 310			506 271			516 031			13 037	15 034
Varav											
Grundskolenivå	22 920	71	29	22 807	71	29	22 577	71	29	466	118
Gymnasial nivå	110 070	61	39	112 571	60	40	119 144	60	40	2 481	1 778
Eftergymnasial nivå	336 590	59	41	337 290	59	41	340 388	59	41	6 730	11 134
Utlandsstudier	32 730	59	41	33 603	58	42	33 922	58	42	553	2 005
Studiemedelsröntor och avskrivningar³										3 189	
Bidrag till vissa funktionshindrade i gymnasieskolan	447	50	50	423	48	52	400	45	55	39	
Lärlingsersättning							7 285	41	59	40	
Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	154	62	38	147	62	38	158	54	46	12	
Studielitteratur⁴	4 714	68	32	5 090	68	32	-	-	-	-	
Totalt	973 414			952 925			930 784				

Källor: CSN, SPSM och MTM.

¹ Tabellen visar det bruttoräknade antalet stödtagare per studiestöd. När antalet stödtagare redovisas fördelat per bidrags- eller utbildningsnivå och sedan summeras blir de som fått utbetalningar på fler än en nivå under året dubbelräknade.

² Belopp för studiemedel och bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk inkluderar statlig ålderspensionsavgift. Belopp för studiemedel inkluderar tilläggsbidrag.

³ Siffran avser anslagsbelastningen i statsbudgeten för studiemedelsröntor och avskrivningar.

⁴ Statistik för 2014 saknas. Ny redovisning av statistik kommer ske i budgetpropositionen för 2017.

I detta avsnitt redovisas resultatet av statens insatser inom studiestödsverksamheten. Resultaten för varje studiestöd redovisas per studerandegrupp fördelat på grundskolenivå och gymnasial nivå (t.ex. kommunal vuxenutbildning och folkhögskoleutbildning) respektive eftergymnasial nivå (t.ex. högskoleutbildning och yrkeshögskoleutbildning). Resultaten presenteras genomgående efter kön.

I respektive avsnitt anges vilka indikatorer som har valts ut för att mäta måluppfyllelsen. Det finns en nära koppling mellan det rekryterande och det utjämnande målet på så sätt att båda målen handlar om att studiestödet ska bidra till att personer som inte annars skulle ha påbörjat studier gör det. Det utjämnande målet kan närmare definieras som att studiestödet ska vara selektivt rekryterande, dvs. det bör vara utformat på ett sådant sätt att det i vissa fall specifikt riktar sig till särskilda grupper. Det är därför naturligt att liknande eller i förekommande fall samma

indikator används för att mäta olika delar av måluppfyllelsen.

CSN har haft i uppdrag att vidareutveckla uppföljningen av studiestödsutnyttjandet bland vuxna studerande (U2014/07542/SF), dels genom att redovisa tidsserier över andelen som studerar med studiemedel, dels utreda hur nyttjandet kan speglas för de studerande som har rätt till studiemedel. CSN har redovisat uppdraget (U2015/03989/SF) och lämnat förslag på hur studiestödsutnyttjandet för de som har rätt till studiemedel kan mätas samt tidsserier över studiestödsutnyttjandet bland de studerande. Regeringen presenterar nu i relevanta avsnitt tidsserier över andelen studerande med studiemedel.

Under avsnitt 3.5 görs en sammanfattande bedömning av måluppfyllelsen inom utgiftsområdet.

3.4.1 Unga studerande på gymnasial nivå i Sverige

De studiestöd som lämnas till unga studerande på gymnasienivå i Sverige är studiehjälp, bidrag till vissa elever med funktionsnedsättning och kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning.

Resultatindikationer och andra bedömningsgrunder

Den indikator som används för att mäta rekryterande effekt är:

- antal studerande med inackorderingstillägg.

Den indikator som används för att mäta utjämnande effekt är:

- antal studerande med inackorderingstillägg och extra tillägg.

Resultat

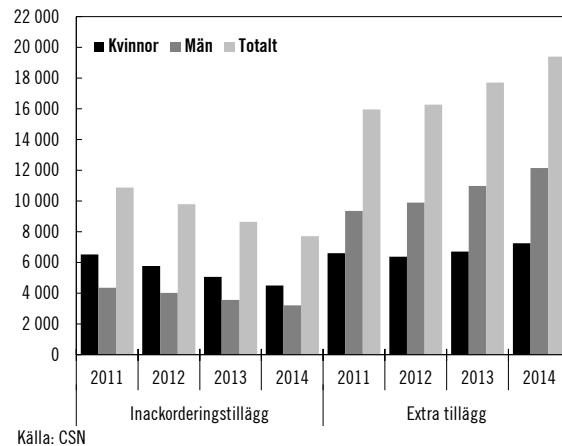
Under 2014 fick ca 405 700 studerande, varav 195 700 kvinnor och 210 000 män, studiehjälp för studier i Sverige, vilket är en minskning med ca 4 procent jämfört med föregående år. Av de elever som hade studiebidrag gick 72 procent i kommunala gymnasieskolor och 26 procent i fristående gymnasieskolor. Omkring 2 procent studerade på folkhögskolor och i den kommunala vuxenutbildningen.

Ungefär 2 procent av samtliga studerande med studiehjälp fick inackorderingstillägg under 2014. Detta motsvarar ca 7 700 studerande, varav andelen kvinnor var 58 procent och andelen män 42 procent. Av de elever som studerade vid fristående gymnasieskolor hade knappt 5 procent inackorderingstillägg, vilket motsvarar drygt 5 000 personer. Därutöver var det ca 2 500 studerande på folkhögskolor och ett mindre antal studerande på bl.a. kompletterande utbildningar som hade inackorderingstillägg.

Under 2014 lämnades extra tillägg till 4,8 procent av samtliga studerande med studiehjälp. Detta motsvarar ca 19 400 studerande, varav andelen kvinnor var 37 procent och andelen män 63 procent. Extra tillägg kan lämnas med 855, 570 eller 285 kronor i månaden beroende på familjens inkomst. Under 2014 fick

knappt 94 procent av de studerande med extra tillägg den högsta bidragsnivån. Berättigade till den bidragsnivån är personer i hushåll vars inkomst understiger 85 000 kronor per år.

Diagram 3.2 Antal studerande med inackorderingstillägg och extra tillägg 2011–2014

Närmare 21 500 studerande har fått sin studiehjälp indragen på grund av ogiltig frånvaro under läsåret 2013/14. Det motsvarar 6,6 procent av det totala antalet studerande med studiehjälp, vilket är en marginell ökning jämfört med föregående läsår. CSN:s rutin för när olovlig frånvaro ska rapporteras till CSN ändrades den 1 januari 2012. Att fler studerande får sin studiehjälp indragen beror dels på en ökad medvetenhet hos skolorna om att ogiltig frånvaro ska rapporteras, dels på skärpta riktlinjer från CSN för vad som är heltidsstudier. Det var fler män än kvinnor som fick indragen studiehjälp, 63 procent män och 37 procent kvinnor. En stor andel av dem som rapporterats olovlig frånvaro får ett återkrav av den studiehjälp som redan har hunnit betalas ut.

Under 2014 fick 400 studerande s.k. Rg-bidrag, vilket är en minskning med 23 personer jämfört med året innan. Av de studerande som fick Rg-bidrag var 45 procent kvinnor och 55 procent män.

I januari 2014 infördes en kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning, s.k. lärlingsersättning, på 1 000 kronor per studiemånad. Under 2014 betalade CSN ut drygt 40 miljoner kronor i lärlingsersättning. Närmare 9 800 elever fick lärlingsersättning under det året. Av dessa var 42 procent kvinnor och 58 procent män.

Tabell 3.5 Unga studerande på gymnasienivå med studiehjälp och Rg-bidrag

Antal studerande och utbetalade bidrag

	Antal 2014	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Utgifter 2014 (mkr)
Studiehjälp i Sverige	405 700	48	52	3 310
Studiebidrag	405 200	48	52	3 125
Inackorderings-tillägg	7 700	58	42	70
Extra tillägg	19 404	37	63	116
Rg-bidrag	400	45	55	39

Källa: CSN

3.4.2 Vuxna studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå i Sverige

Vuxna studerande kan få studiemedel för studier på grundskolenivå och gymnasial nivå.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att mäta rekryterande effekt är:

- antal studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå med studiemedel,
- antal studerande på dessa nivåer med den högre bidragsnivån, och
- andel vuxna studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå med studiemedel av det totala antalet studerande på dessa nivåer.

Den indikator som används för att mäta utjämnande effekt är:

- antal studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå med den högre bidragsnivån.

Resultat

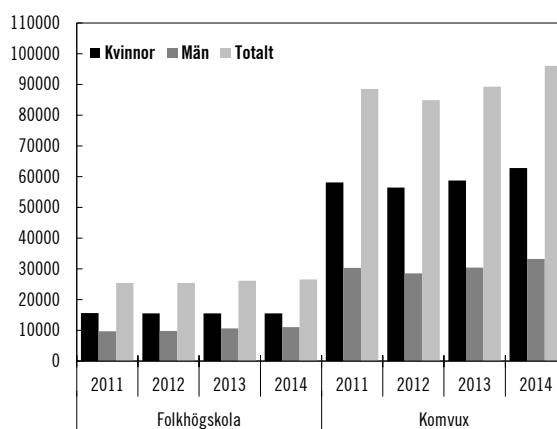
Under 2014 fick ca 22 600 studerande studiemedel för studier på grundskolenivå, vilket är i stort sett oförändrat jämfört med de tre senaste åren. Ungefär 12 900 studerande fick studiemedel med den högre bidragsnivån under 2014, vilket motsvarar 57 procent av studiestötdagarna

på grundskolenivå. Det är en minskning med drygt 1 procentenhet jämfört med föregående år. De som studerar med studiemedel på grundskolenivå är äldre än studerande på andra nivåer. Under 2014 var 56 procent av de studerande på den nivån äldre än 30 år, medan 19 procent var äldre än 40 år.

Under 2014 återfanns de flesta vuxen-studerande med studiemedel på grundskolenivå, 87 procent, inom kommunal vuxenutbildning (komvux). Resterande studerade på folkhögskola.

Antalet personer med studiemedel för studier på gymnasial nivå uppgick 2014 till ca 119 100, vilket är en ökning med 6 procent jämfört med 2013. Cirka 37 500 studerande på gymnasial nivå fick under 2014 studiemedel med den högre bidragsnivån, vilket är en ökning med ca 4 400 personer jämfört med 2013. Andelen studerande med den högre bidragsnivån var 31 procent, vilket var en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2013. Ungefär 50 procent av de studerande var yngre än 25 år, medan 29 procent var 30 år eller äldre och 11 procent var 40 år eller äldre. Jämfört med 2013 har andelen studerande i gruppen yngre än 25 år minskat med 3 procentenheter medan andelen i gruppen äldre än 30 år och äldre än 40 år har ökat med ungefär 1 procentenhet vardera.

Av dem som studerade med studiemedel på gymnasial nivå under 2014 läste ca 68 procent inom komvux, vilket är en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2013.

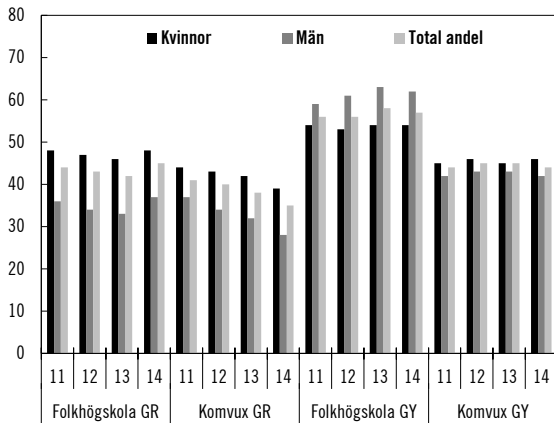
Diagram 3.3 Antal studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå med studiemedel, fördelat på folkhögskolor och komvux, 2011–2014

Källa: CSN

Andelen kvinnor av de vuxna studerande på grundskole- och gymnasial nivå inom komvux

var drygt 65 procent medan 35 procent var män. Motsvarande andelar för studerande på folkhögskolan var 56 procent kvinnor och 44 procent män.

Diagram 3.4 Andel vuxna studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå med studiemedel av det totala antalet studerande på dessa nivåer, 2011–2014

Källa: CSN

Andelen studerande med studiemedel sett till det totala antalet studerande på komvux uppgick till 43 procent under det andra halvåret 2014. För kvinnor var andelen 46 procent och för män 42 procent. Andelen studerande med studiemedel sett till det totala antalet studerande på folkhögskola uppgick till 57 procent under det andra halvåret 2014. För kvinnor var andelen 54 procent och för män 62 procent.

Från och med 2011 får den högre bidragsnivån inom studiemedlen lämnas till vissa arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år för vissa studier på grundskolenivå eller gymnasial nivå inom komvux eller folkhögskola. Under 2014 fick ungefär 4 900 ungdomar studiemedel med den högre bidragsnivån. De ingår i det totala antalet studerande med det högre bidraget som redovisas nedan. Antalet ungdomar har ökat med 700 jämfört med föregående år. Majoriteten, 89 procent, studerade på gymnasial nivå medan 11 procent studerade på grundskolenivå. Av de ungdomar som tog del av satsningen under 2014 var 47 procent kvinnor och 53 procent män.

Tabell 3.6 Vuxna studerande med studiemedel

Antal studerande och utbetalade bidrag

	Antal 2014	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Utgifter 2014 (mnkr)
Grundskolenivå	22 600	71	29	466
varav med den högre bidragsnivån	12 900	73	27	368
Gymnasial nivå	119 100	60	40	2 481
varav med den högre bidragsnivån	37 500	64	36	1 337
Totalt	141 700			3 190

Källa: CSN

3.4.3 Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige

Det studiestöd som lämnas till studerande på eftergymnasial nivå i Sverige är studiemedel. Till högskolestuderande med synskada eller annan läsnedsättning ges även möjlighet att låna studielitteratur.

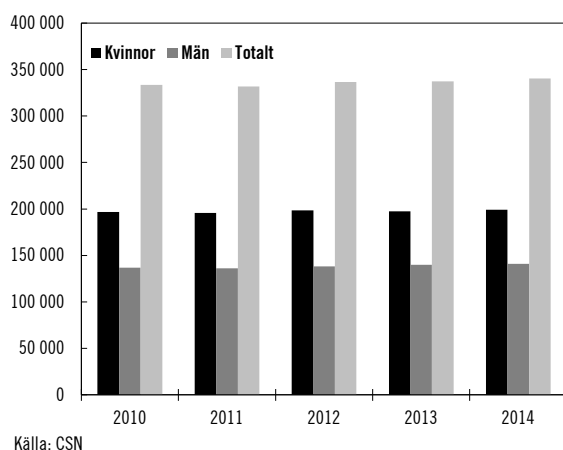
Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att mäta rekryterande effekt är:

- antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel, och
- andel studerande med studiemedel av det totala antalet studerande på eftergymnasial nivå.

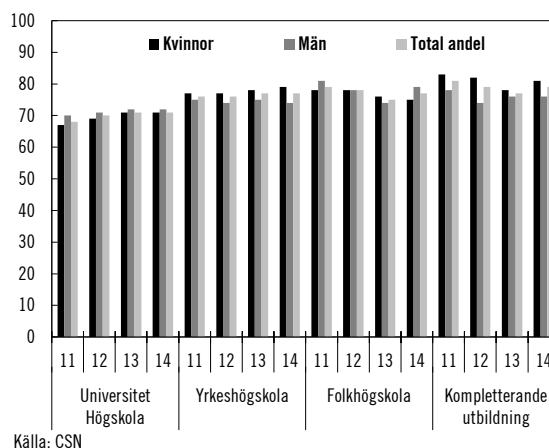
Resultat

Under 2014 studerade ca 340 400 personer på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel, vilket är en ökning med ca 3 100 studerande jämfört med 2013. Antalet studiemedelstagare under 2014 är därmed det högsta på eftergymnasial nivå någonsin.

Diagram 3.5 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel, 2010–2014

De allra flesta studiemedelstagare på eftergymnasial nivå under 2014, ca 87 procent, studerade vid universitet eller högskola. Ungefär 10 procent var registrerade som studerande vid yrkeshögskoleutbildning eller kvalificerad yrkesutbildning. Resterande andel studerade inom utbildningsformer som t.ex. kompletterande utbildningar. Andelarna har inte förändrats nämnvärt under de senaste åren. Antalet studerande med studiemedel ökade mest inom högskola och universitet medan den procentuellt största ökningen skedde inom yrkeshögskolan där antalet ökade med 4 procent (1 289 personer) jämfört med 2013.

Av de studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel 2014 var 56 procent yngre än 25 år och 17 procent 30 år eller äldre. Andelen som var 30 år eller äldre var oförändrad jämfört med 2013, medan andelen studerande i gruppen yngre än 25 år har minskat med 1 procentenhet. Inom sistnämnda åldersgrupp har det även skett en viss förskjutning i åldrarna då andelen som var yngre än 23 år har minskat med 3 procentenheter jämfört med 2013, medan andelen i åldern 23–24 år har ökat med motsvarande.

Diagram 3.6 Andel studerande med studiemedel av det totala antalet studerande inom olika eftergymnasiala utbildningsformer, 2011–2014

Under det andra halvåret 2014 studerade 76 procent av det totala antalet studerande på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel, en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2013. Störst andel studerande med studiemedel återfinns på studiestödsberättigande kompletterande utbildningar följt av studier inom ramen för yrkeshögskolan. Fördelningen mellan män och kvinnor är ungefär densamma.

Som framgår av tabellen nedan är det fler kvinnor än män som har studiemedel för studier på eftergymnasial nivå, vilket är oförändrat jämfört med 2013. Under 2014 har antalet män med studiemedel på eftergymnasial nivå ökat med ca 1 290 studerande. Antalet kvinnor har ökat med ca 1 800 studerande.

Tabell 3.7 Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel

	Antal studerande och utbetalade bidrag			
	Antal 2014	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Utgifter 2014 (mkr)
Eftergymnasial nivå	340 400	59	41	6 730

Källa: CSN

Studielitteratur för vissa högskolestuderande

Högskolestuderande med läsnedsättning kan få låna anpassad studielitteratur genom Myndigheten för tillgängliga medier (MTM). MTM producerar och förvärvar talböcker, både svenska och utländska, och punktskriftsböcker för högskolestuderande med läsnedsättning.

MTM har under året samverkat med universitetet och högskolor för att effektivisera och förbättra servicen till studerande med läsnedsättning. MTM arbetar kontinuerligt med att effektivisera produktions- och distributionsprocesserna, påskynda rutinerna och förkorta kötiderna. Under 2014 har MTM startat ett projekt (Nypon) i syfte att göra detta. Inom projektet har MTM bl.a. ökat samarbetet med förlag för filhämtning. Projektet *Klart för kursstart* som startades 2013 har fortsatt under 2014. I projektet samverkar MTM med biblioteken vid Södertörns högskola och Högskolan Kristianstad när det gäller hur ny kurslitteratur kan produceras i god tid och vara klar redan när kursen börjar. Under 2014 har utnyttjandegraden på dessa titlar varit hög.

Under 2014 en ökning skett av tillgången till tillgänglig litteratur för studenterna. Antalet titlar har ökat med 240 till 1 995 titlar. Ökningen har skett både genom produktion och genom förvärv.

3.4.4 Studerande utomlands

Det huvudsakliga stödet till studerande utomlands är studiemedel. Studerande under 20 år kan i vissa fall få studiehjälp för gymnasiestudier utomlands i form av studiebidrag, inackorderingstillägg, extra tillägg och ersättning för dagliga resor. Studiemedel kan lämnas för gymnasiala och eftergymnasiala studier utomlands. Rätten till studiemedel för studier på gymnasial nivå utanför EES och Schweiz är dock begränsad. Förutom ordinarie bidrag och lån kan även merkostnadslån för bl.a. undervisningsavgifter och resor lämnas.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att mäta rekryterande effekt är:

- antal studerande utomlands med studiehjälp, och
- antal studerande utomlands med studiemedel på gymnasial och eftergymnasial nivå.

Resultat

Studiehjälp

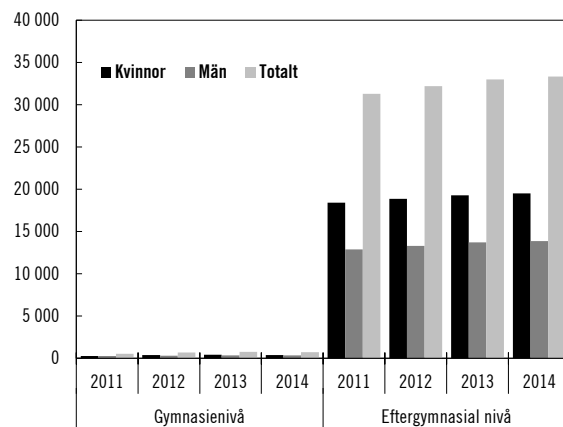
Antalet studerande med studiehjälp för gymnasiestudier utomlands uppgick till ca 1 200 under 2014, vilket är oförändrat jämfört med 2013. Av dessa fick 310 personer inackorderingstillägg och ett fåtal personer fick extra tillägg eller ersättning för dagliga resor.

Studiemedel

Antalet utlandsstuderande på gymnasial nivå med studiemedel uppgick 2014 till drygt 700, vilket är en minskning med ungefär 100 studerande jämfört med året innan. Av de utlandsstuderande på gymnasial nivå var 54 procent kvinnor och 46 procent män.

Antalet utlandsstuderande på eftergymnasial nivå med studiemedel uppgick 2014 till 33 300, vilket är en ökning med 1 procent jämfört med 2013. Det är sjätte året i rad som antalet utlandsstuderande ökar. Av de utlandsstuderande på eftergymnasial nivå var 58 procent kvinnor och 42 procent män. Cirka 10 procent av samtliga studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå studerade utomlands under 2014. Andelen ökade med 1 procentenhet jämfört med året innan.

Diagram 3.7 Antal studerande med studiemedel vid utlandsstudier på olika utbildningsnivåer, 2011–2014

Av de utlandsstuderande på eftergymnasial nivå under 2014 utgjorde gruppen fritt utresande studenter, dvs. studerande som på eget initiativ studerar utomlands utan stöd av något avtal mellan lärosäten, den största andelen med ca 65 procent. Gruppen studerande inom ramen för utbytesprogram utgjorde ca 26 procent och därutöver läste 9 procent språkkurser som i studiemedelshänseende bedöms som efter-

gymnasiala men som inte ger rätt till högskolepoäng. Antalet fritt utresande och antalet studerande inom ramen för utbytesprogram ökade med 1 procent vardera jämfört med 2013. Över en längre tidsperiod är trenden att fritt utresande ökar och att andelen studerande på eftergymnasiala språkkurser som inte ger högskolepoäng minskar. Andelen studerande på utbytesprogram har varit relativt konstant under 2000-talet, men den har ökat under de fyra senaste åren.

Cirka 63 procent av de utlandsstuderande på eftergymnasial nivå studerade under 2014 inom EES och i Schweiz. De tio länder som under 2014 tog emot flest svenska studerande var: USA, Storbritannien, Danmark, Polen, Australien, Frankrike, Spanien, Tyskland, Norge och Japan. Ungefär 71 procent av de utlandsstuderande studerade i dessa länder.

Det är främst yngre studiemedelstagare som väljer utlandsstudier. Av de utlandsstuderande på eftergymnasial nivå under 2014 var 64 procent under 25 år och bara 7 procent 30 år eller äldre.

Tabell 3.8 Studerande utomlands

Antal studerande och utbetalade bidrag

	Antal 2014	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Utgifter 2014 (mnkr)
Studiehjälp	1 220	70	30	12
varav inackorderings-tillägg	310	67	33	4
varav extra tillägg eller ersättning för dagliga resor	37	57	43	0,2
Studiemedel för gymnasiala studier	730	54	46	9
Studiemedel för eftergymnasiala studier	33 350	58	42	544
Totalt	34 540			556

Källa: CSN

3.4.5 Studerande med barn

För att underlätta för personer med barn att studera får studiemedel i form av ett tilläggsbidrag lämnas utöver ordinarie studiemedel. Bidraget lämnas som ett differentierat stöd beroende på antalet barn.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att mäta rekryterande och utjämnande effekt är:

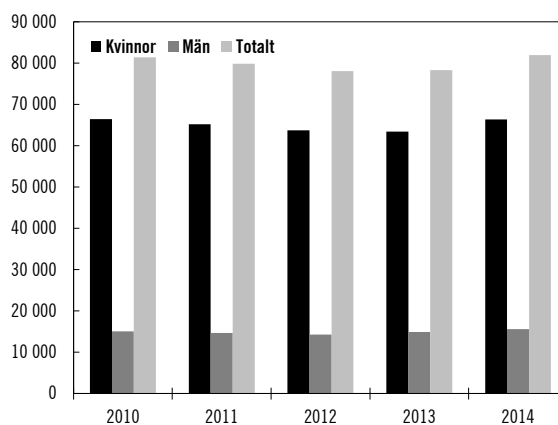
- antal studerande med tilläggsbidrag,
- antal studerande utomlands med tilläggsbidrag, och
- andel studerande med studiemedel på grundskolenivå, gymnasial nivå och eftergymnasial nivå med tilläggsbidrag.

Tilläggsbidraget syftar till att underlätta för föräldrar att studera samt till att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer. Det kan därför också anses ha en utjämnande, dvs. selektivt rekryterande effekt på målgruppen. Det är därmed lämpligt att samma indikator används för att mäta flera delar av måluppfyllelsen.

Resultat

Under 2014 fick 81 900 studerande med studiemedel tilläggsbidrag, vilket är en ökning med 3 600 personer jämfört med 2013. Av dessa var 81 procent kvinnor och 19 procent män.

Diagram 3.8 Antal studerande med tilläggsbidrag, 2010–2014

Källa: CSN

Av de studerande som fick tilläggsbidrag under 2014 studerade 13 procent på grundskolenivå, 38 procent på gymnasial nivå och 49 procent på eftergymnasial nivå. Skillnaderna kan bl.a. förklaras av att det skiljer i ålder mellan de olika studerandegrupperna och att äldre studerande oftare har barn.

De studerande som fick tilläggsbidrag under 2014 hade i genomsnitt 1,8 barn och sammanlagt betalades det ut tilläggsbidrag för 147 100 barn.

Tabell 3.9 Tilläggsbidrag till studerande med barn

Antal studerande och utbetalade bidrag

	Antal 2014	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Utgifter 2014 (mnkr)
Tilläggsbidrag	81 900	81	19	427
varav utlandsstuderande	641	56	44	3,2

Källa: CSN

3.4.6 Studieekonomi

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att mäta rekryterande och utjämnande effekt är:

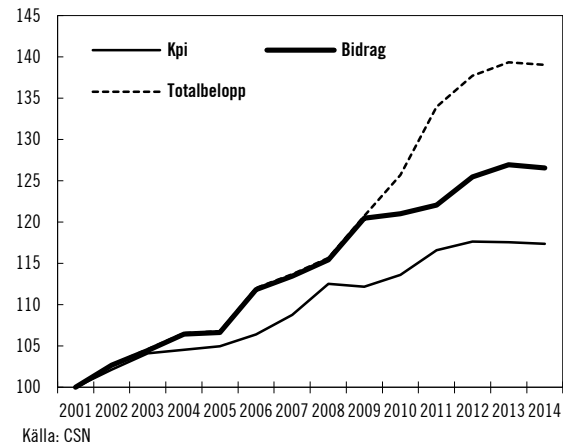
- studiemedlens allmänna köpkraft i en jämförelse med konsumentprisindex.

Den studerandes ekonomi under studietiden kan vara avgörande för om en person rekryteras till studier. Ett studiestödssystem som uppfattas som omfattande och rättvist har både en utjämnande och rekryterande effekt för individerna. Effekten beror dels på behovet av stöd, dels på om stödet är tillräckligt för att möjliggöra studier. Det är därför lämpligt att indikatorn används för att mäta flera delar av måluppfyllelsen.

Resultat

En jämförelse med konsumentprisindex (KPI) visar att studiemedlens allmänna köpkraft fortsätter att följa kostnadsutvecklingen. Under 2014 sjönk dock köpkraften med 20 kronor jämfört med året innan då den var på den högsta nivån sedan studiemedelssystemet infördes 1965.

Diagram 3.9 Jämförelse mellan utvecklingen av studiemedelsbeloppen och konsumentprisindex 2001–2014

CSN har under de senaste åren ökat sin kunskap om de studerandes ekonomiska och sociala situation. När CSN undersöker hur mycket studiemedlen räcker till används flera olika metoder. CSN genomför bl.a. en större enkätundersökning vartannat år.

Enkätundersökningen som gjordes under 2013 visar att fler ser positivt på den ekonomiska situationen. Av samtliga studerande som deltog i undersökningen svarade 69 procent att ekonomin under studierna är ganska bra, bra eller mycket bra. Detta är en ökning med 6 procentenheter sedan 2011. Män och kvinnor gjorde i princip en likartad bedömning av sin ekonomiska situation.

Av de studerande som hade både studiebidrag och studielån ansåg 39 procent att studiemedlen helt täcker deras levnadsomkostnader. Detta är en ökning med 5 procentenheter sedan 2011. Precis som vid undersökningen 2011 uppger män i något större utsträckning än kvinnor att studiemedlen helt eller till stor del täcker omkostnaderna. Studerande kvinnor är generellt sett något äldre än studerande män. Eftersom levnadsomkostnaderna tenderar att öka i takt med åldern, kan ålderskillnaden bidra till att förklara skillnaden mellan män och kvinnor. Studerande med barn upplevde sin studieekonomi bättre under 2013 än de gjorde 2011, vilket tyder på att den ekonomiska situationen för studerande föräldrar har förbättrats de senaste åren. Tilläggsbidraget till studerande med barn höjdes den 1 januari 2013.

Undersökningen visar också att en lägre andel av studiemedelstagarna arbetar vid sidan av studierna. Under 2013 uppgav 39 procent av dem att de arbetade vid sidan av sina studier, vilket är en minskning med 3 procentenheter

sedan 2011. Kvinnor arbetar i betydligt högre utsträckning än män vid sidan om studierna. Som vid tidigare undersökningar angavs som skäl till varför de väljer att arbeta vid sidan av studierna bl.a. att de får arbetspraktik, att det gör det lättare att få ett arbete efter avslutade studier och att det ger extrapengar.

3.4.7 Lånebenägenhet och den enskildes skuldsättning

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att mäta rekryterande och utjämnande effekt är:

- antal studerande som tog studielån i förhållande till antal studerande med studiebidrag (s.k. lånebenägenhet),
- andel utlandsstuderande med studielån, och
- andel studerande med studielån på eftergymnasial nivå med merkostnads- och tilläggs lån.

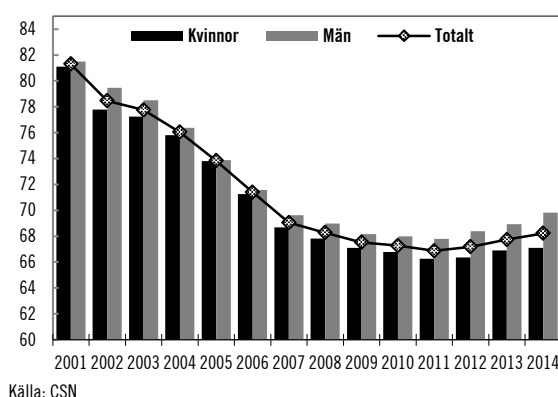
De indikatorer som används för att mäta god effekt på samhällsekonomin är:

- de studerandes lånebenägenhet i olika åldersgrupper och på olika utbildningsnivåer,
- antal studerande med studielån på eftergymnasial nivå med merkostnads- och tilläggs lån,
- andel utlandsstuderande med studielån, och
- genomsnittlig skuld på annuitetslån för nya återbetalningsskyldiga fördelat på studienivå och kön.

Resultat

Antalet studerande som tar studielån i förhållande till antalet studerande med studiebidrag, dvs. lånebenägenheten, har minskat kontinuerligt sedan studiestödsreformen 2001. Sedan 2011 har dock lånebenägenheten ökat med 1,3 procentenheter. Lånebenägenheten för samtliga utbildningsnivåer var 68,2 procent under 2014 jämfört med 67,7 procent 2013.

Diagram 3.10 Studerandes lånebenägenhet fördelat på kön, 2002–2014

Studielån

Lånebenägenheten vid studier på grundskolenivå minskade något under 2014 och var 34,3 procent. Lånebenägenheten bland dem som studerar på eftergymnasial nivå har ökat med en procentenhet jämfört med 2013 och uppgick till 74,1 procent under 2014.

Tabell 3.10 Studerandes lånebenägenhet på olika utbildningsnivåer, 2011–2014

Andel av samtliga låntagare

	2011	2012	2013	2014
Grundskolenivå	34,6	34,2	34,8	34,3
Kvinnor	30,4	29,8	30,4	29,4
Män	44,4	44,7	45,3	46,2
Gymnasienivå	54,5	53,9	53,6	53,2
Kvinnor	53,9	53,3	53,0	52,2
Män	55,4	54,8	54,4	54,6
Eftergymnasial nivå	71,7	72,1	73,1	74,1
Kvinnor	71,5	71,8	72,8	73,5
Män	71,8	72,6	73,6	74,9

Källa: CSN

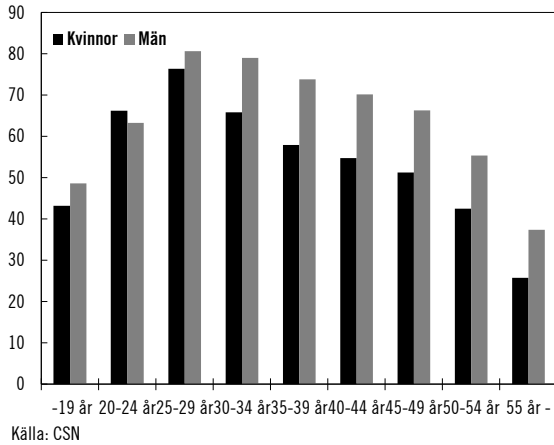
Män tar oftare studielån jämfört med kvinnor. Under 2014 tog 69,8 procent av männen lån jämfört med 67,1 procent av kvinnorna. Särskilt stor är skillnaden för studerande på grundskolenivå. Där hade ca 46 procent av männen studielån, jämfört med ca 29 procent av kvinnorna.

Utlandsstuderande är mer benägna att ta lån än de som studerar i Sverige. Under 2014 var andelen utlandsstuderande som hade studielån ca 84 procent, vilket är en procentenhet högre jämfört med föregående år.

Lånebenägenheten varierar inte enbart mellan studerande på olika studienivåer utan även mellan olika åldersgrupper. De yngsta och de äldsta studiemedelstagarna är de som i minst ut-

sträckning väljer att ta studielån. För ungdomar i åldrarna 20–24 år uppgick lånebenägenheten till 66,1 procent under 2014. Mest lånade studerande i åldrarna 25–29 år, av vilka 78,7 procent tog lån.

Diagram 3.11 Studerandes lånebenägenhet fördelat på åldersgrupper och kön, 2014

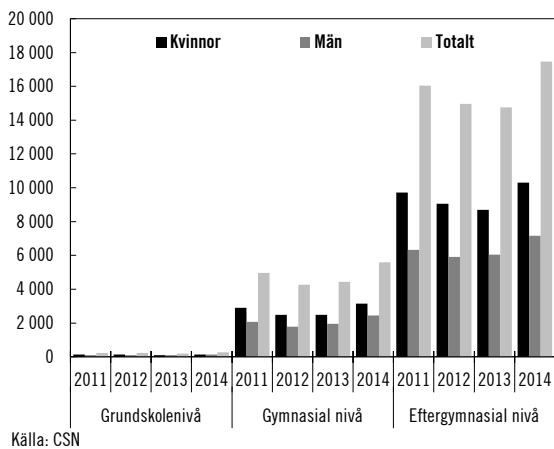

Tilläggsloan

Antalet studerande med studielån som även har tilläggsloan ökade något under 2014 jämfört med föregående år. I genomsnitt tog totalt 5 procent av de studerande med studielån även tilläggsloan under 2014. Nästan 17 500 personer fick tilläggsloan för studier i Sverige på eftergymnasial nivå, vilket är ett högre antal jämfört med 2013.

Män tar tilläggsloan i större utsträckning än kvinnor. Av de heltidsstuderande männen som var äldre än 24 år tog 14,5 procent tilläggsloan, medan motsvarande andel bland kvinnor var något lägre, 13,7 procent.

Diagram 3.12 Antal studerande med tilläggsloan på olika utbildningsnivåer, 2011–2014

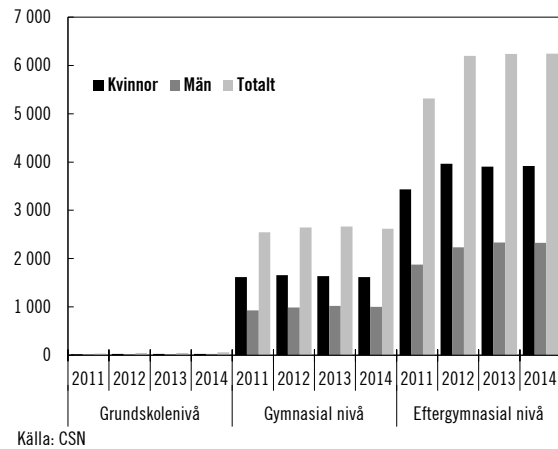

Merkostnadsloan

Antalet stödtagare med merkostnadsloan för t.ex. undervisningsavgifter, dubbel bosättning eller

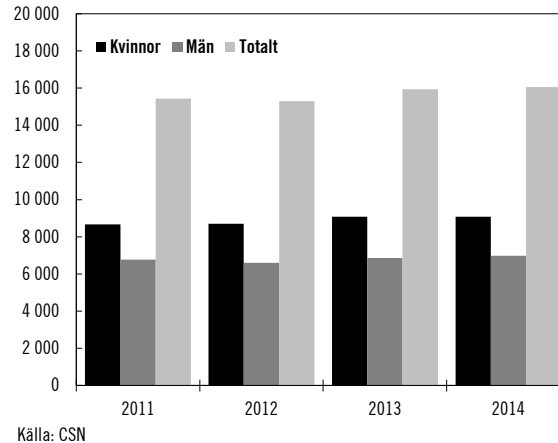
resor mellan hemorten och studieorten för studier i Sverige ökade något under 2014.

Diagram 3.13 Antal studerande i Sverige med merkostnadsloan på olika utbildningsnivåer, 2011–2014

Det är främst studerande på eftergymnasial nivå som tar merkostnadsloan. Det har samband med att utlandsstuderande är den grupp som främst tar merkostnadsloan och de studerar oftast på den nivån.

Diagram 3.14 Antal studerande utomlands med merkostnadsloan, 2011–2014

Andelen utlandsstuderande som tog merkostnadsloan under 2014 var 47 procent. Merkostnadsloan till utlandsstuderande får lämnas för exempelvis resor, försäkring och undervisningsavgifter.

Av de som fick merkostnadsloan var 58 procent kvinnor, vilket motsvarar könsfördelningen bland studiemedeltagarna.

Tabell 3.11 Studerande med studielån, tilläggsloan och merkostnadslån i Sverige och utomlands

Antal studerande och utbetalade belopp

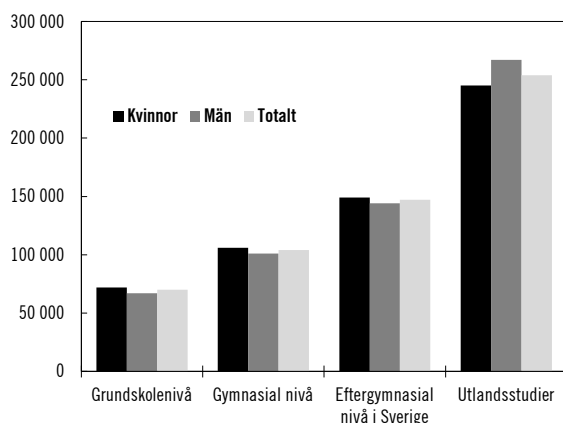
	Antal 2014	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Utbetalt lån 2014 (mnkr)
Studielån	328 900	58	42	13 874
Tilläggsloan	23 300	58	42	485
Merkostnadslån	25 400	58	42	675

Källa: CSN

Den enskildes skuldsättning

Utbildning ger avkastning både för den enskilde och för samhället i stort. Kostnaderna för utbildning delas därför mellan den enskilde och samhället. Studiemedlen består av en bidragsdel och en frivillig lånedel.

Ett sätt att mäta skuldsättningen är att titta på hur stor skuld de studerande har vid återbetalningens början, dvs. direkt efter studierna. Skuldsättningen skiljer sig mycket mellan studerande på olika nivåer.

Diagram 3.15 Genomsnittlig skuld på annuitetslån för nya återbetalningsskyldiga 2014 fördelat på studienivå och kön

Källa: CSN

De studerande som har tagit lån för eftergymnasiala studier i Sverige och som börjat betala tillbaka på sin skuld under 2014 har lånat i genomsnitt 146 800 kronor, vilket är en ökning med 5 procent jämfört med föregående år. Denna grupp kan ha studerat på flera utbildningsnivåer, men har inte haft studiemedel för utlandsstudier. För dem som har studerat på eftergymnasial nivå och som helt eller delvis studerat utomlands var skuldsättningen i genomsnitt 254 100 kronor. Utlandsstuderande är mer benägna att ta studielån än de som studerar i Sverige.

Av samtliga låntagare som blev återbetalningsskyldiga den 1 januari 2015 hade 76 procent en skuld som var lägre än 200 000 kronor. Andelen med en studieskuld på mellan 200 000 och 500 000 kronor uppgick till 23 procent, vilket är 1 procentenhet högre jämfört med föregående årsskifte.

Skuldsättningen har ökat något för samtliga utbildningsnivåer jämfört med föregående årsskifte. Att skuldbeloppen ökar beror främst på att höjningarna av studiemedlens lånedel 2010 och 2011 börjar synas på skuldsättningen.

3.4.8 Låntagare och den totala skulden

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att mäta god effekt på samhällsekonomin är:

- total studieskuld, varav andel osäkra fordringar,
- andel inbetalt årsbelopp för bosatta utomlands jämfört med bosatta i Sverige,
- antal personer som har beviljats nedsättning av det belopp som ska betalas tillbaka under året och totalt värde på nedsättningen,
- antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl och totalt avskrivet belopp,
- antal personer där krav på återbetalning av understöd har överförts till Kronofogdemyndigheten och den ackumulerade fordran hos myndigheten, och
- total fordran på utomlands bosatta återbetalare, varav andel osäkra fordringar.

Resultat

Det totala antalet låntagare i de tre återbetalningssystemen uppgick till knappt 1,5 miljoner vid utgången av 2014. Antalet låntagare ökade med 19 000 sedan 2013.

Antalet låntagare med lån i två eller i vissa fall tre olika återbetalningssystem uppgick till ca 121 900 personer. I takt med att låntagare slutbetalar sina skulder i de äldre återbetalningssystemen minskar antalet låntagare med mer än

ett lån. Under 2014 minskade antalet låntagare med mer än ett lån med 16 200 personer.

Återbetalningen av studielån ökade något under 2014. Jämfört med 2013 betalades det in ca 182 miljoner kronor mer till CSN. Totalt betalades närmare 13,2 miljarder kronor inklusive räntor och avgifter in. Av de årsbelopp som debiterades 2014 betalades 93,7 procent in när det gäller låntagare bosatta i Sverige. Denna andel har varit stabil under de senaste fem åren. Motsvarande andel för låntagare bosatta utomlands var 71,6 procent, vilket är en minskning med cirka 1 procentenhet jämfört med 2013.

Tabell 3.12 Inbetalt belopp under det första betalningsåret fördelat på bosättning

Andel av belopp efter nedsättningar (%)

Bosättning	Inbetalt 2012 ¹	Inbetalt 2013 ¹	Inbetalt 2014 ¹
Sverige	93,7	93,6	93,7
Utomlands	74,4	72,5	71,6
Totalt	91,2	91,2	91,3

Källa: CSN

¹ CSN har under 2014 använt en ny utskökningsmetod och därför har nya utsköknings gjorts för 2012 och 2013.

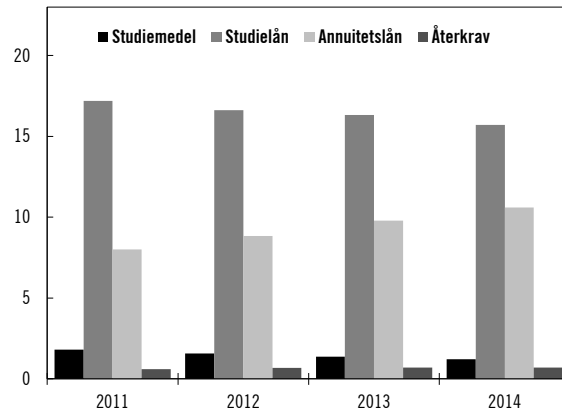
Den totala studieskulden när det gäller studielån ökade under 2014 från 197,5 till 201,6 miljarder kronor. Ökningen beror på att antalet personer med annuitetslån stiger för varje år, vilket ger effekter på den totala studieskulden.

Sedan den 1 januari 2014 gäller budgetlagens (2011:203) bestämmelser om statlig utlåning för all nyutlåning av studielån (se avsnittet Kort beskrivning av lånesystemet). Det innebär att medel för förväntade förluster ska beräknas och belasta anslag när utlåning sker. Under 2014 avsattes anslagsmedel motsvarande 7,3 procent av utlånade medel till kreditreserven. Medel för förluster på utlåning före 2014 (stocken) tillförs kreditreserven genom att belasta anslag det år då förlusten är konstaterad.

Av den totala studieskulden har CSN bedömt att 27,6 miljarder kronor, eller ca 14 procent, utgörs av osäkra fordringar som riskerar att skrivas av. Andelen osäkra fordringar är oförändrad jämfört med 2013. Vidare har CSN, i likhet med föregående år, bedömt att av den totala utestående fordran på 1,2 miljarder kronor i fråga om återkrav av studiestöd är 0,7 miljarder kronor osäkra fordringar.

Diagram 3.16 Osäkra fordringar, fördelat på lånetyp och återkrav, 2011–2014

Miljarder kronor

Källa: CSN

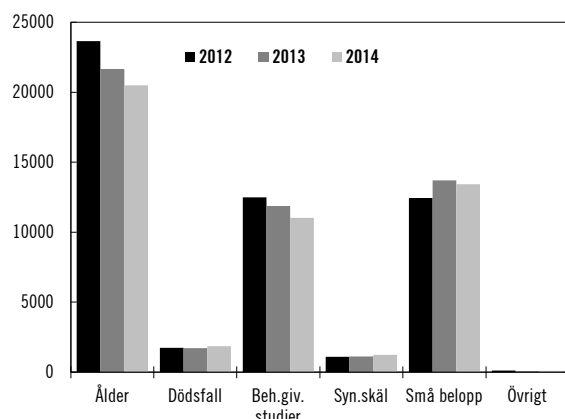
Antalet låntagare som CSN saknade adresser till uppgick vid slutet av 2014 till ca 17 800, vilket motsvarar 1 procent av samtliga låntagare. Det är en antalsmässig minskning jämfört med 2013, men andelen är densamma som under 2013. Den totala utestående fordran för dessa låntagare uppgick den 31 december 2014 till 1,8 miljarder kronor, en minskning med 25 procent jämfört med föregående årsskifte.

Nedsättning av årsbelopp

En person kan ansöka om att få det belopp som han eller hon ska betala tillbaka under året nedsatt. Det finns tre huvudsakliga skäl till att en återbetalare får nedsatt årsbelopp: nedsättning på grund av låg inkomst, nedsättning på grund av studier och nedsättning med hänsyn till synnerliga skäl. Under 2014 fick 160 000 personer beslut om nedsättning, vilket är 5 000 fler än under 2013. Värdet av nedsättningarna är 1,2 miljarder kronor, vilket är en ökning med 4 procent jämfört med 2013.

Avskrivningar

Avskrivning av lån kan ske främst på grund av åldersregler, dödsfall, behörighetsgivande studier, sjukdom eller synnerliga skäl. Dessutom skriver CSN av skulder som vid ett årsskifte är 100 kronor eller lägre, vilket redovisas som små belopp i diagram 3.17

Diagram 3.17 Antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl, 2012–2014

Källa: CSN

Under 2014 fick ca 50 000 låntagare sina skulder helt eller delvis avskrivna, vilket är en minskning med 3 000 personer jämfört med 2013. Det totala avskrivna beloppet under 2014 var 694 miljoner kronor, vilket var en ökning med 32 miljoner kronor jämfört med föregående år.

Återbetalare med krav hos Kronofogdemyndigheten

I slutet av 2014 hade ca 91 500 personer, 51 procent kvinnor och 49 procent män, krav på återbetalning av studiestöd som överförts till Kronofogdemyndigheten. Det är en ökning med 2 600 personer jämfört med 2013. Den ackumulerade fordran hos Kronofogdemyndigheten som avser studiestöd uppgick vid årets slut till 1,1 miljarder kronor, vilket är en ökning med 1,1 procent jämfört med 2013. Andelen av alla återbetalningsskyldiga låntagare som har en skuld hos Kronofogdemyndigheten har varit på ungefär samma nivå de senaste fem åren och uppgick 2014 till 7,2 procent.

Utlandsbosatta återbetalare

Ungefär 67 800 återbetalare, 56 procent kvinnor och 44 procent män, var den 31 december 2014 bosatta utomlands, vilket är en ökning med ca 3 300 låntagare jämfört med 2013. Den totala fordran hänförlig till de tre återbetalningssystemen när det gäller utlandsbosatta återbetalare uppgick vid slutet av 2014 till 14,6 miljarder kronor, vilket är en ökning med 6 procent jämfört med 2013. Sedan 2012 är det lånetypen annuitetslån som står för den största delen,

7,9 miljarder kronor, av de utlandsbosattas skulder. Av den totala fordran när det gäller utlandsbosatta återbetalare avser 4,1 miljarder kronor, eller ca 28 procent, osäkra fordringar.

CSN har under 2014 skickat 13 700 ärenden som rör utlandsbosatta till inkassoföretag, vilket är en ökning med knappt 500 ärenden jämfört med 2013. Totalt har 55 miljoner kronor inbetalats under 2014 i de ärenden som CSN har skickat till inkasso i utlandsärenden, vilket är en ökning med 86 procent jämfört med 2013.

3.4.9 Studiestödsadministration

Centrala studiestödsnämnden

CSN:s verksamhet finansieras i huvudsak via förvaltningsanslag och med inbetalda administrativa avgifter. Förvaltningsutgifterna uppgick under 2014 till 805,2 miljoner kronor, vilket är en ökning med 4,8 miljoner kronor jämfört med 2013. Av intäkterna, som totalt uppgick till ca 822,6 miljoner kronor, bestod drygt 35 procent av anslag (284,8 miljoner kronor) och knappt 65 procent av avgifter (534,3 miljoner kronor). Resterande intäkter bestod av finansiella intäkter och intäkter av bidrag. Inbetalda avgifter bestod främst av påminnelseavgifter, expeditionsavgifter och uppläggningsavgifter.

Ärendehantering

CSN har gjort vissa ändringar i sitt sätt att mäta måluppfyllelse inom områdena studiehjälp, studiemedel, RG-bidrag m.m. Jämförelser med tidigare år avseende bl.a. handläggningstider ska således göras med försiktighet. Handläggningstiderna bedöms dock överlag vara desamma som under 2013.

När det gäller handläggningstiden för ärenden som avser studiehjälp har den förkortats med sju dagar för ärenden som avser studier i Sverige och med tre dagar för studier utomlands. Handläggningstiden för studiemedel avseende studier utomlands har även den förkortats och med två dagar. För ärenden om studiemedel för studier i Sverige så kan en mindre försämring ses (+en dag). Även handläggningstiden för Rg-bidrag har försämrats något (+två dagar).

Tabell 3.13 CSN:s genomsnittliga handläggningstider¹

Antal dagar			
Ärendeslag	2012	2013	2014
Studiehjälp, Sverige	– ¹	10	3
Studiehjälp, utland	48	52	49
Studiemedel	11	12	13
Studiemedel, utland	22	25	23
Rg-bidrag	11	15	17
Lärlingsersättning	–	–	14 ²

Källa: CSN

¹ Jämförbara uppgifter för 2012 saknas på grund av tidigare problem med att mäta genomsnittlig handläggningstid för ärendeslaget.² I januari 2014 infördes den s.k. Lärlingsersättningen.

Tillgänglighet och service

Antalet kunder som under 2014 ville komma i kontakt med CSN per telefon, och som valt personlig service, är i princip oförändrat jämfört med 2013. Den genomsnittliga väntetiden i telefonkö förlängdes med 1 min och 19 sekunder. Samtidigt har antalet besök på CSN:s webbplats och Mina sidor fortsatt att öka med 7 respektive 19 procent i förhållande till 2013 års nivå.

Tabell 3.14 Nyckeltal för CSN:s service och information 2012–2014

Tusental och tid			
Verksamhet	2012	2013	2014
Antal telefonsamtal personlig service	1 353	1 355	1 329
Genomsnittlig väntetid i	1 min.	2 min.	3 min.
Telefonkö	47 sek.	31 sek.	50 sek.
Antal besök på webbplats	11 215	12 036	12 907
Antal besök på mina sidor	8 822	9 964	11 813

Källa: CSN

Kvalitet i ärendehantering

CSN har fortsatt sitt arbete med att förbättra kvaliteten i ärendehantering. När det gäller uppföljningen av kvaliteten har vissa förändringar gjorts, varför jämförelse med tidigare år ska göras med försiktighet. Givet detta visar resultaten av CSN:s kvalitetsgranskningar att kvaliteten generellt är på en hög nivå men har försämrats med två procentenheter vad gäller handläggning av studiemedel (96 procent av de granskade besluten var korrekta) och med fyra procentenheter beträffande Rg-bidrag (95 procent korrekta beslut). Kvaliteten är dock fortsatt hög när det gäller verksamhetsområdena studiehjälp, lärlingsersättning och återbetalning, där

99 procent av de granskade besluten bedömdes korrekta utifrån gällande lagstiftning.

Felaktiga utbetalningar och bidragsbrott

Målet med CSN:s arbete mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott är att CSN ska motverka bidragsbrott och säkerställa att utbetalningar från studiestödssystemet endast görs till den som är berättigad till stöd.

Det är inte möjligt för CSN att helt förhindra felaktiga utbetalningar. Studiehjälp betalas ut i efterskott, men myndigheten är beroende av att skolornas rapportering är korrekt för att de studerande ska få de stöd som de har rätt till. Studiemedel betalas ut i förskott, men de studerande är skyldiga att anmäla ändringar som kan påverka rätten till studiemedel eller studiemedlens storlek. Att de studerande får det stöd som de har rätt till bygger därmed på att de uppgifter som CSN får är korrekta.

CSN arbetar för att det ska bli rätt från början genom att förenkla myndighetens regler, rutiner och arbetssätt. Myndigheten arbetar även med kontroller före, under och efter utbetalning för att säkerställa att rätt belopp betalas ut. CSN samverkar också med skolor och andra myndigheter, exempelvis Försäkringskassan och Skatteverket.

Under 2014 har CSN beslutat att kräva tillbaka 452 miljoner kronor i felaktigt utbetalt studiestöd, vilket utgör 1,6 procent av det totala utbetalda beloppet för studiehjälp, Rg-bidrag, lärlingsersättning och studiemedel. Det är en ökning med 0,1 procentenheter jämfört med 2013.

Under 2014 har totalt 159 personer anmälts för misstänkt bidragsbrott. Det är en ökning med 76 personer jämfört med 2013. CSN har under 2014 fortsatt med efterkontroller av personer med studiemedel för studier utomlands för att hitta dem som gör sig skyldiga till medvetna, stödrelaterade brottsliga gärningar. CSN har även genomfört åtgärder för att förbereda de nya studiekontroller som infördes under 2015 för dem som söker studiemedel för utlandsstudier. Dessa kontroller syftar till att minska risker och förebygga bidragsbrott och felaktiga utbetalningar av studiemedel. CSN har även etablerat kontakter med ett urval av skolor och säkerställt att myndigheten får de uppgifter som behövs. Myndigheten har vidare initierat åtgärder för att förändra organisationen och arbetssättet för att motverka misstänkta bidragsbrott. De korri-

geringar av utbetalt studiestöd och de åtgärder som CSN har vidtagit tyder på att en högre andel av utbetalningarna görs till den som har rätt till studiestöd.

Överklagandenämnden för studiestöd

Utgifterna för verksamheten vid Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) uppgick under 2014 till ca 12,7 miljoner kronor. ÖKS hanterade under året drygt 5 300 ärenden, en ökning med ca 100 ärenden jämfört med föregående år.

Under 2014 avgjordes 72 procent av alla ärenden inom fyra veckor och 96 procent inom nio veckor. Samtliga ärenden avgjordes inom sex månader. Nämnden biföll 7 procent av det totala antalet inkomna ärenden.

Tillgängligheten hos nämnden har under året varit god. Nämndens kansli nås per telefon under hela arbetsdagen och några svårigheter för allmänheten att komma i kontakt med nämnden har inte framkommit.

3.5 Analys och slutsatser

Under avsnittet görs en sammanfattande bedömning av måluppfyllelsen inom utgiftsområdet mot bakgrund av de indikatorer som har redovisats i avsnitt 3.4.

3.5.1 Studiestödets rekryterande effekt

Studiestödet ska verka rekryterande till studier och bidra till ett högt deltagande i utbildning.

Antalet studerande med studiehjälp har under 2014 fortsatt att minska, vilket kan förklaras av minskande ungdomskullar.

Antalet vuxna studerande med studiemedel på grundskolenivå har i stort sett varit oförändrat de fyra senaste åren.

Antalet vuxna studerande med studiemedel på gymnasial nivå ökade dock. Ökningen kan delvis förklaras av att fler som saknar fullständig gymnasieutbildning söker sig till utbildning. De som fick det högre bidraget för studerande som saknar gymnasiekompetens stod för halva ökningen av antalet studiemedelstagare på denna nivå. En ökad invandring och stora ungdomskullar som lämnat gymnasieskolan under de senaste

åren är också faktorer som bidragit till ökningen.

Den högre bidragsnivån inom studiemedlen syftar till att rekrytera studerande med kort utbildningsbakgrund till studier. Antalet studerande på grundskolenivå minskade med 400 studerande jämfört med föregående år. Eftersom antalet studiemedelstagare i princip var oförändrat minskade andelen studiemedelstagare med den högre bidragsnivån från 58 till 57 procent under samma tidsperiod.

Antalet studerande på gymnasial nivå med den högre bidragsnivån har dock ökat med 4 500 studerande under samma tidsperiod. Totalt sett har antalet studerande med den högre bidragsnivån ökat med 7 procent under tidsperioden. Ökningen kan sannolikt delvis förklaras av satsningen på den högre bidragsnivån till vissa arbetslösa ungdomar sedan 2011.

För studier som påbörjas sedan 2011 får den högre bidragsnivån även lämnas inom ramen för satsningen på vissa arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år för behörighetsgivande studier på grundskolenivå eller gymnasial nivå. Sedan 2011 har antalet ungdomar mer än fördubblats och den stora ökningen kan sannolikt till stor del förklaras av att satsningen nu fått ett större genomslag och i större utsträckning når den avsedda målgruppen.

Antalet studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå har aldrig varit högre, vilket bedöms bero på demografiska faktorer och det rådande arbetsmarknadsläget för ungdomar. Sett till åldersstrukturen har andelen studiemedelstagare yngre än 25 år minskat. Minskningen beror främst på att ungdomskullarna som lämnar gymnasieskolan har minskat de senaste åren, se diagram 3.18. Fortfarande är dock mer än hälften av studiemedelstagarna (56 procent) yngre än 25 år.

Sverige har i jämförelse med de flesta andra länder ett generöst system för finansiering av studier utomlands. Antalet utlandsstuderande med studiemedel var under 2014 det högsta antalet någonsin. Det var också det sjätte året i rad som antalet ökade. Ökningen i antal beror sannolikt även här på att det har varit stora ungdomskullar som har lämnat gymnasieskolan de senaste åren. Antalet sökande per plats vid svenska utbildningar kan antagligen också förklara ökningen.

Lånebenägenheten har minskat efter studiestödsreformen 2001, men har ökat något

under de senaste tre åren. Minskningen av lånebenägenheten kan bl.a. förklaras av att de studerande efter studiestödsreformen 2001 gör en mer rationell bedömning av kostnaderna för lånet. Detta beteende kan nu vara på väg att förändras. Tidigare studier av CSN visar bl.a. att andelen låntagare som 2009 svarade att de inte påverkades av att studielånet skulle betalas tillbaka var 45 procent. Vid den senaste undersökningen 2013 hade denna andel ökat till 49 procent. Likaså har andelen som svarat att de lånar mer än de egentligen behöver för sitt uppehälle ökat något. Sedan 2011 har lånebenägenheten ökat med 1,3 procentenheter och 2014 var den 68,2 procent. Under samma period har det skett förändringar i åldersstrukturen på studiemedelstagarna. Andelen studerande yngre än 25 år som mer sällan tar lån har minskat, samtidigt som andelen 25–34 år, som oftare tar lån, har ökat. Studerande som är 35 år eller äldre har oftare än andra ekonomiskt stöd från partner eller arbetsinkomster. Män med studiemedel tar oftare lån jämfört med kvinnor, vilket har varit en trend som bestått under en längre tid.

Under 2014 ökade antalet med tilläggs lån och andelen studerande med tilläggs lån. Ökningen beror dels på att antalet studerande över 25 år har ökat, dels på att även deltidsstudier ger rätt till tilläggs lån från och med den 1 juli 2014.

Studiestödet är ett viktigt verktyg för att öka deltagande i och bredda rekryteringen till utbildning. Dessutom är studiestödet en betydelsefull faktor för att möjliggöra omställning i arbetslivet. Antalet studiestödstagare på samtliga utbildningsnivåer kan fortsatt anses vara på en hög nivå. Mot bakgrund av de indikatorer som redovisats är den samlade bedömningen att målet om studiestödets rekryterande effekt har uppfyllts.

3.5.2 Studiestödets utjämnande effekt

Inom studiestödssystemet finns det flera olika stödformer som syftar till att utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen. Studiestödet ska verka selektivt rekryterande, dvs. studiestödet ska göra att individer från vissa grupper påbörjar studier som annars inte skulle ha gjort det.

Studerande inom gymnasieskolan kan få ett extra tillägg som syftar till att öka möjligheterna för ungdomar i inkomstsvaga hushåll att studera

och därmed undanröja sociala hinder för utbildning. Resultaten från 2014 visar att ett ökat antal studerande fick det extra tillägget, trots att det totala antalet studerande med studiehjälp minskade. Det är betydligt fler män än kvinnor som är mottagare av det extra tillägget. Detta kan förklaras av att många ensamkommande flyktingbarn är pojkar. Ökningen av det extra tillägget har de senaste åren varit tydligast för familjer med mycket låga inkomster. Denna utveckling fortsatte under 2014. Resultatet av en undersökning som CSN genomförde under 2012 visar att gruppen med extra tillägg har genomgått andra förändringar över tid. Det är nu oftare fråga om studerande barn i nyanlända familjer eller ensamkommande flyktingbarn, jämfört med tidigare då de studerande levde i hushåll med en ensamstående förälder. En hög andel är också födda i Sverige med utrikes födda föräldrar.

Studiehjälpssystemet har varit föremål för översyn och 2012 års studiehjälpstudie har lämnat betänkandet Moderniserad studiehjälp (SOU 2013:52). Betänkandet har remitterats under 2015 (U 2013/4160/SF) och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Studiemedlens rekryterande kraft varierar mellan olika studerandegrupper. En grupp som ofta anger att de inte skulle ha påbörjat studier utan studiemedel är studerande med barn. Inom studiemedelssystemet finns tilläggsbidraget till studerande med barn som syftar till att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer och underlätta för föräldrar att studera. Antalet studerande som fick tilläggsbidrag ökade 2014 jämfört med 2013. Detta beror främst på en ökning av andelen äldre studerande. Könsfördelningen bland dem som får tilläggsbidrag har bara förändrats marginellt under de år som tilläggsbidraget har funnits. Under 2014 var 80 procent av dem som fick tilläggsbidrag kvinnor.

Satsningen som innebär att arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år kan få den högre bidragsnivån inom studiemedlen, har fungerat utjämnande ur ett jämställdhetsperspektiv. Andelen med den högre bidragsnivån inom ramen för satsningen var 47 procent kvinnor och 53 procent män under 2014. Den förhållandevis höga andelen män kan bero på att män oftare avbryter sina gymnasiestudier och på så sätt oftare har rätt till det högre bidraget, men det kan också bero på att könsfördelningen är jämnare bland yngre studerande med studiemedel än

bland äldre. Totalt sett var det annars 66 procent kvinnor och 34 procent män som studerade med den högre bidragsnivån under 2014. Andelen kvinnor respektive män med den högre bidragsnivån varierar beroende på studienivå. På grundskolenivån under 2014 var det 73 procent kvinnor och 27 procent män medan det på den gymnasiala nivån var 64 procent kvinnor och 36 procent män. Skillnaden kan delvis förklaras av inkomstskillnader och därmed behovet av studiestöd. Den s.k. GRUV-utredningen (U 2011:07) har i sitt betänkande Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå – en översyn för ökad individanpassning och effektivitet (SOU 2013:20) visat att män som studerar på grundläggande nivå har högre inkomster från förvärvsarbete än kvinnor medan det omvända förhållandet råder på gymnasial nivå.

Mot bakgrund av resultatet av de indikatorer som redovisats är bedömningen att målet om studiestödets utjämnande effekt har uppnåtts.

3.5.3 Studiestödets effekt på samhällsekonomin

Studiestödssystemet måste vara långsiktigt samhällsekonomiskt hållbart. Det är därför viktigt att de utbetalningar som görs från systemet är riktiga och att den del av studiestödet som består av lån återbetalas fullt ut.

Utgångspunkten för samtliga återbetalningssystem är att låntagarna ska betala tillbaka sina skulder. Alltför hårda krav på återbetalning får dock inte avskräcka från studier och motverka studiemedlens rekryterande effekt. Därför finns vissa trygghetsregler inbyggda i samtliga lånesystem.

Antalet låntagare som får nedsättning av sitt årsbelopp ökade 2014 jämfört med föregående år. CSN har i en tidigare studie visat att många som har rätt till nedsättning av årsbeloppet låter bli att ansöka om detta. Det är ca 71 procent som betalar av på sina lån i den takt som betalningsplanen föreskriver. Det är dock problematiskt om låntagare drabbas av betalningsproblem som skulle kunna undvikas om låntagaren i stället hade ansökt om nedsättning.

Värdet av det skuldbelopp som avskrevs under 2014 ökade jämfört med 2013. Den största delen av ökningen kan hänföras till återbetalningspliktiga studielån som togs under perioden

1989–2001. Även det avskrivna beloppet för annuitetslån ökade under 2014 medan det fortsatt minskade för den äldsta lånetypen studiemedel. När det gäller annuitetslånen är de främsta orsakerna till avskrivning dödsfall och synnerliga skäl.

Under 2014 har de beräknade osäkra fordringarna när det gäller den totala studieskulden och den utestående fordran i fråga om återkrav av studiestöd ökat något jämfört med föregående år. Ökningen beror främst på att antalet låntagare med annuitetslån har blivit fler. Lånetypen studielån som togs mellan 1989–2001 står fortfarande för majoriteten, 56 procent, av de osäkra fordringarna. De beräknade osäkra fordringarna varierar mycket mellan lånetyperna. Andelen bedöms som högst för den äldsta lånetypen studiemedel och som lägst för annuitetslån, vilket också var ett mål när det lånet infördes 2001.

Efter en samlad bedömning utifrån de redovisade indikatorerna fungerar nuvarande lånesystem i stort sett bra och har därmed en god effekt på samhällsekonomin över tiden. Det finns dock fortfarande brister i systemet när det gäller de som är bosatta utomlands. Låntagare bosatta utomlands återbetalar sina lån i betydligt mindre omfattning än låntagare bosatta i Sverige. Cirka 28 procent av den totala fordran för utlandsbosatta låntagare bedöms vidare som osäker av CSN. Tendensen att allt fler låntagare väljer att bosätta sig utomlands fortsätter. När återbetalningen inte sköts riskerar betydande belopp att skrivas av. För att även fortsättningsvis kunna tillhandahålla ett omfattande studiestöd till de studerande det viktigt att utlandsbosatta i större utsträckning än vad som sker i dag betalar sina studieskulder.

CSN bedriver i dag ett omfattande arbete med att driva in obetalda studieskulder, bl.a. ökade inbetalningar efter inkassoåtgärder för utlandsbosatta låntagare med 86 procent jämfört med 2013. Bedömningen är dock att insatserna måste effektiviseras och förstärkas. Regeringen har därför gett CSN i uppdrag att i form av en handlingsplan redovisa vilka åtgärder som vidtas och som myndigheten planerar att vidta för att effektivisera och väsentligt öka återbetalningen av obetalda studieskulder, främst från låntagare bosatta utomlands (U2015/2962/SF). Uppdraget ska redovisas senast den 30 december 2015.

3.5.4 Studiestödsadministration

För att nå målen för studiestödet krävs en studiestödsadministration som är ändamålsenlig och effektiv.

Som nämnts tidigare ska jämförelser med tidigare års måluppfyllelse göras med försiktighet på grund av förändrad uppföljning. Givet detta ter sig CSN:s resultat för 2014 ha förbättrats inom vissa verksamhetsområden jämfört med 2013. Myndigheten uppfyller majoriteten av målen i regleringsbrevet. Myndigheten bedöms både fungera väl och ha en effektiv och rätts-säker ärendehantering samt servicenivåer som leder till att de studerande på ett korrekt och snabbt sätt får det stöd de har rätt till.

Överklagandenämnden för studiestöd har under året nått ett bra resultat när det gäller hanteringen av överklaganden. Myndigheten har handlagt ärendena effektivt och handläggnings-tiderna har varit mycket tillfredställande.

3.6 Politikens inriktning

Studiestödssystemet i Sverige syftar till att möjliggöra för människor att söka sig vidare till studier efter slutförd skolgång eller senare i livet återuppta studierna. Systemet är och ska förbli ett av världens mest omfattande. På så sätt bidrar systemet till att bygga vårt land starkare genom mer kunskap, mer kompetens och mer bildning.

Investeringar i kunskap och kompetens

Ett aktivt arbetssökande är vanligtvis en förutsättning för att individen ska hitta ett nytt jobb men ibland behövs därutöver insatser som stärker den enskildes jobbchanser, t.ex. genom utbildning, arbetspraktik och subventionerade anställningar.

Utbildningsinsatser stärker individens chanser att få ett jobb och därigenom bidra till lägre arbetslöshet. Sådana insatser bidrar till att bryta passivitet genom att individen går från arbetslöshet till utbildning samtidigt som individens kompetens och kunskaper utvecklas. Effekterna av utbildningsinsatserna kan variera mellan olika grupper av individer och beroende på insatsens syfte och utformning.

Regeringen har inlett ett kunskapslyft för att ge fler möjlighet att ta del av utbildning som skapar vägar in i arbetslivet. Det svenska studie-

stödet är centralt för kunskapslyftet. Studiestödet är en viktig förklaring till att Sverige är en kunskapsnation i framkant som konkurrerar genom kompetens på den globala marknaden. Regeringens satsning på kunskapslyftet syftar både till att stärka arbetskraftens kompetens och möjligheter på arbetsmarknaden och till att förkorta tiden för nyanländas etablering i samhället och på arbetsmarknaden. Studiestödet stödjer regeringens ambitioner att genomföra kunskapslyftet och ger ekonomiska förutsättningar för människor att ta steget till studier.

Som ytterligare ett steg i kunskapslyftet föreslår regeringen i denna proposition att medel avsätts för fler utbildningsplatser inom komvux och yrkesvux, folkhögskola och yrkeshögskola. Till detta tillkommer utgifter för studiestöd vilket regeringen även föreslår medel för.

En väl fungerande studiestödsadministration

För att systemet för studiestöd ska fungera, behöver det finnas en väl fungerande administration. Detta är viktigt inte minst med hänsyn till de volymökningar när det gäller antal studerande som satsningen på kunskapslyftet innebär från 2015. Centrala studiestödsnämnden (CSN) behöver därför förbättrade långsiktiga ekonomiska planeringsförutsättningar för att även fortsättningsvis kunna vara en väl fungerande myndighet. Regeringen föreslår fr.o.m. den 1 januari 2016 en ökad anslagsnivå för CSN så att myndigheten till skillnad från i dag i huvudsak kommer att finansieras med anslag på statens budget.

Återbetalningsgraden ska öka

För att upprätthålla legitimiteten för studiestödssystemet behöver samhället säkerställa att så många som möjligt betalar tillbaka sina studieskulder. Det är bekymmersamt att återbetalningsgraden hos låntagare bosatta utomlands fortsätter att sjunka. Regeringen har därför bland annat gett CSN i uppdrag att ta fram en handlingsplan för att öka återbetalningsgraden hos låntagare bosatta utomlands. Uppdraget ska redovisas senast den 30 december 2015 (U2015/02962/SF). Vidare föreslår regeringen i denna proposition att det ska bli enklare för vissa låntagare att kunna få årsbeloppet för studielån nedsatt, dvs. anpassat till den aktuella inkomsten under betalningsåret. Motivationen att betala årsbeloppet bör då bli högre, vilket bör leda till att fler utlandsbosatta låntagare kommer att betala sina årsbelopp.

3.7 Budgetförslag

3.7.1 1:1 Studiehjälp

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:1 Studiehjälp

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifter-prognos
2014	Utfall	3 364 661	13 345	
2015	Anslag	3 313 725 ¹		3 313 039
2016	Förslag	3 331 370		
2017	Beräknat	3 392 332		
2018	Beräknat	3 455 135		
2019	Beräknat	3 548 614		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiehjälp i form av studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för ersättning till svenska elever utomlands för vissa resor. Anslaget får användas för utgifter för kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning.

Kompletterande information

Bestämmelser om ersättning till svenska elever utomlands för vissa resor finns i förordningen (CSNFS 1983:17) om bidrag till utlands-studerande för dagliga resor. I förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning regleras den s.k. lärlingsersättningen.

Tabell 3.16 Antal studerande och genomsnittligt belopp för studiehjälp, utfall 2014 och prognos 2015–2019

Antal personer, i tusental, och tusental kronor

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Studiebidrag						
Antal	406,4	396,5	396,0	401,0	408,7	419,5
Genomsnittligt årsbelopp	7,7	7,7	7,7	7,7	7,7	7,7
Extra tillägg						
Antal	19,4	22,3	24,9	26,4	27,7	29,3
Genomsnittligt årsbelopp	5,9	5,9	5,9	5,9	5,9	5,9
Inackorderings-tillägg						
Antal	8,0	8,1	8,1	8,2	8,1	8,5
Genomsnittligt årsbelopp	9,0	8,9	8,9	8,9	8,9	8,9

Källa: CSN och egna beräkningar

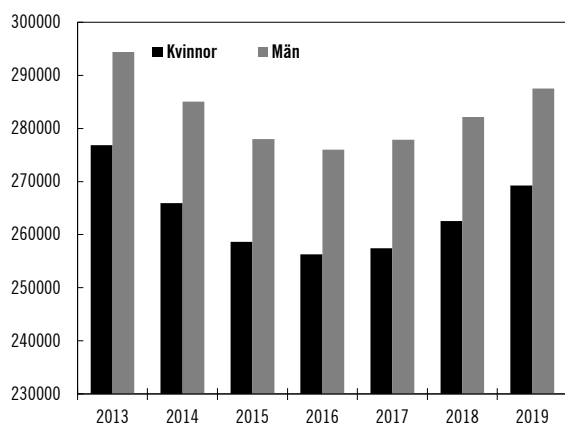
Regeringens överväganden

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

De förändringar av anslaget som framgår av härledningstabellen och som ligger till grund för de anslagsnivåer som föreslås och beräknas består av både anslagsförändringar som redovisas i detta avsnitt och av anslagsförändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Drygt 98 procent av de elever som avslutar grundskolans årskurs 9 påbörjar gymnasieskolan samma år. Andelen är ungefär lika stor för kvinnor som för män. Ytterligare ett antal påbörjar gymnasiestudier nästföljande år. Utgifterna för studiehjälp är därför främst beroende av utvecklingen av befolkningen i åldern 16–20 år. Befolkningsframskrivningar från Statistiska centralbyrån visar att antalet ungdomar i aktuella åldrar kommer att minska under perioden 2014–2016 för att därefter öka fr.o.m. 2017 och resten av prognosperioden.

Diagram 3.18 Folkmängd 16–20 år 2013 och 2014 samt prognos 2015–2019

Källa: SCB

Mot denna bakgrund bedöms utgifterna för såväl studiebidraget och inackorderingstillägget som det extra tillägget öka med 2 miljoner kronor under 2016. Åren 2017, 2018 och 2019 beräknas utgifterna öka med 49, 112 respektive 213 miljoner kronor jämfört med vad som har anvisats för 2015.

Tabell 3.17 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:1 Studiehjälp

Tusental kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	3 404 725	3 404 725	3 404 725	3 404 725
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-75 600	-61 600	-61 600	-69 600
Övriga makroekonomiska förutsättningar				
Volym	2 245	49 207	112 010	213 489
Överföring till/från andra anslag	-3 600	-3 600	-3 600	-3 600
Övrigt	3 600	3 600	3 600	3 600
Förslag/beräknat anslag	3 331 370	3 392 332	3 455 135	3 548 614

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 3 331 370 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Studiehjälp* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 3 392 332 000 kronor, 3 455 135 000 kronor respektive 3 548 614 000 kronor.

3.7.2 1:2 Studiemedel

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:2 Studiemedel

Tusental kronor

2014	Utfall	13 036 788	Anslags-sparande	997 375
2015	Anslag	14 689 611 ¹	Utgifts-prognos	13 400 403
2016	Förslag	14 983 935²		
2017	Beräknat	15 265 308		
2018	Beräknat	15 498 862		
2019	Beräknat	15 814 316		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 2 683 392 tkr avser statlig ålderspensionsavgift för 2016. Beloppet har minskats med 125 017 tkr som avser regleringsbelopp för 2013.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för studiebidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift. Anslaget får användas för utgifter för retroaktiva utbetalningar av vissa former av studiestöd som upphört.

Kompletterande information

Bestämmelser om statlig ålderspensionsavgift för studiebidrag finns i förordningen (1998:1512) om statliga ålderspensionsavgifter m.m.

Studiemedlen är till övervägande del rättighetsstyrda och därför är utgifterna framför allt beroende av antalet studerande som deltar i en studiestödsberättigande utbildning och ansöker om och beviljas studiebidrag och tilläggsbidrag. Tilläggsbidrag kan lämnas till studerande med barn. Utgifterna påverkas även av beslut om t.ex. nya utbildningsplatser eller höjda bidragsbelopp. Därutöver påverkas utgiftsnivån av de studerandes studietakt, studietid och uppgivna inkomster som överstiger fribeloppsgränserna. Utgifterna påverkas också av den allmänna prisutvecklingen i samhället genom att studie- och tilläggsbidraget är indexerade med prisbasbeloppet.

Tabell 3.19 Antal studerande och genomsnittligt belopp för studiemedel, utfall 2014, prognos 2015 och beräknat för 2016–2019

Antal personer, i tusental, och tusental kronor

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Generella bidraget						
Antal	443,4	476,1	500,7	495,4	496,7	497,4
Genomsnittligt årsbelopp ¹	19,2	17,9	17,7	17,9	18,2	18,7
Högre bidraget						
Antal	44,6	75,7	77,6	78,6	77,0	77,2
Genomsnittligt årsbelopp ¹	38,3	36,9	37,4	37,6	38,3	39,3

¹ Exklusive statlig ålderspensionsavgift.

Källa: CSN och egna beräkningar

Regeringens övervägande

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

De förändringar av anslaget som framgår av härledningstabellen och som ligger till grund för de anslagsnivåer som föreslås och beräknas i nästföljande stycke består av både anslagsförändringar som redovisas i detta avsnitt och av anslagsförändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser på komvux och yrkesvux (se närmare utg.omr. 16, avsnitt 10.4.2). Regeringen föreslår att anslaget ökas med 441,9 miljoner kronor 2016 samt beräknar att det ökar med 242,3 miljoner kronor 2017, 247 miljoner kronor 2018 och med 255,5 miljoner kronor 2019.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser på folkhögskolan (se närmare utg.omr. 17, avsnitt 2.6.6). Regeringen föreslår att anslaget ökas med 48 miljoner kronor 2016 samt beräknar att det ökar med 48,5 miljoner kronor 2017, 49,4 miljoner kronor 2018 och med 51,1 miljoner kronor 2019.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan (se närmare utg.omr. 16, avsnitt 10.4.2). Regeringen föreslår att anslaget ökas med 91,4 miljoner kronor 2016 samt beräknar att det ökar med 221,4 miljoner kronor 2017,

225,9 miljoner kronor 2018 och med 234,6 miljoner kronor 2019.

Med anledning av att ökade medel föreslås för fler utbildningsplatser på kompletterande utbildningar för personer med utländsk högskoleutbildning eller annan avslutad utländsk högskoleutbildning som motsvarar en utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 10.5.4) föreslår regeringen att anslaget ökas med 4,6 miljoner kronor 2016.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

Jämfört med de makroantaganden som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2015 bedöms anslagsbelastningen minska med 75 miljoner kronor 2016.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Utgiftsnivån bedöms minska med 266 miljoner kronor 2016 jämfört med 2015. Jämfört med de antaganden om antalet studiemedelstagare under 2015 som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2015 bedöms antalet studiemedelstagare öka.

Anslagsförändringar på grund av övriga skäl

Regleringsbeloppet när det gäller den statliga ålderspensionsavgiften blir ca -125 miljoner kronor, jämfört med ca -55 miljoner kronor för 2015. Regleringsbeloppet fastställs av Pensionsmyndigheten och utgör skillnaden mellan den löpande inbetalda preliminära avgiften och den statliga ålderspensionsavgiften.

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:2 Studiemedel

Tusental kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	14 289 611	14 289 611	14 289 611	14 289 611
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	1 105 621	1 127 982	1 231 403	1 193 765
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	-74 935	118 257	331 460	630 946
Volym	-266 057	-348 807	-408 324	-354 718
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	-70 305	78 265	54 712	54 712
Förslag/beräknat anslag	14 983 935	15 265 308	15 498 862	15 814 316

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 14 983 935 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Studiemedel* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 15 265 308 000 kronor, 15 498 862 000 kronor respektive 15 814 316 000 kronor.

3.7.3 1:3 Avsättning för kreditförluster

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:3 Avsättning för kreditförluster

Tusental kronor

2014	Utfall	1 568 557	Anslags-sparande	-26 461
2015	Anslag	1 790 807 ¹	Utgifts-prognos	1 769 602
2016	Förslag	1 879 208		
2017	Beräknat	1 890 789		
2018	Beräknat	1 952 523		
2019	Beräknat	2 027 800		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för avsättning till kreditreserv för utgifter för konstaterade förluster på utlåning t.o.m. 2013 samt för förväntade förluster på nyutlåning fr.o.m. 2014 enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får även användas för avsättning till kreditreserv för att täcka kostnader för nedskrivning och inlösen av

vissa studielån med statlig kreditgaranti samt för avskrivning av återkrav som avser lån.

Kompletterande information

Bestämmelser om finansiering av kreditförluster hänförliga till statens utlåning finns i budgetlagen (2011:203) och i förordningen (2011:211) om utlåning och garantier. Bestämmelser finns även i kungörelsen (1961:384) om avskrivning av lån för studier.

Regeringens överväganden

Förenklade regler om nedsättning av årsbelopp

Ärendet och dess beredning: Promemorian Förslag till ändringar i bestämmelser om återbetalning av studielån (U2015/2685/SF) har utarbetats av CSN. Promemorian har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2015/2685/SF).

Regeringens förslag: Om årsbeloppet för studielån tagna mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001 har beräknats till en tjugondel av låneskulden eller lägst femton procent av prisbasbeloppet, får årsbeloppet sättas ned preliminärt till fyra procent av låntagarens beräknade inkomst under betalningsåret.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker promemorians förslag eller har inga invändningar mot förslaget. *Kronofogdemyndigheten* instämmer i beskrivningen av effekter för både låntagare och för CSN. Kronofogdemyndigheten anser att den föreslagna förändringen medför en förenkling för låntagaren och det är troligt att fler utlandsbosatta kommer att betala sina lån när det blir enklare att få årsbeloppet anpassat till inkomsten.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelser i studiestödslagen (1999:1395) uppgår årsbeloppet för studielån,

(dvs. lån tagna mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001), som huvudregel till fyra procent av låntagarens sammanlagda överskott av inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt det senaste beslutet om slutlig skatt i fråga om svensk inkomstskatt eller motsvarande om han eller hon inte beskattas för sin huvudsakliga inkomst i Sverige (s.k. inkomstbaserat årsbelopp). Om det saknas uppgift om låntagarens inkomst fastställs årsbeloppet i stället till en tjugondel av skulden, dock minst femton procent av prisbasbeloppet det år återbetalningen ska göras (s.k. skuldbaserat årsbelopp). Årsbeloppet får sättas ned preliminärt om låntagarens inkomst under betalningsåret kan beräknas bli väsentligt lägre än den inkomst efter vilken årsbeloppet har beräknats. Årsbeloppet får i dessa fall sättas ned till fyra procent av den beräknade inkomsten under betalningsåret. Nedsättningen gäller i avvaktan på att underlaget för att ta ut skatt eller avgift för avgiftsåret fastställs.

Låntagare bosatta utomlands får oftast ett skuldbaserat årsbelopp om han eller hon inte skickar in ett beslut om slutlig skatt som avser inkomsten två år tidigare och som kan ligga till grund för ett inkomstbaserat årsbelopp. För låntagare med ett skuldbaserat årsbelopp är det i dag inte lika enkelt att ansöka om att få sitt årsbelopp nedsatt som för låntagare med ett inkomstbaserat årsbelopp. Ett beslut om preliminär nedsättning av årsbeloppet förutsätter nämligen att låntagarens inkomst under betalningsåret kan beräknas bli väsentligt lägre än den inkomst efter vilken årsbeloppet har beräknats.

Detta innebär att en låntagare som fått ett skuldbaserat årsbelopp fastställt först ska ansöka om att få ett inkomstbaserat årsbelopp fastställt. Låntagaren behöver då styrka de inkomster som han eller hon hade i utlandet två år tidigare. Dessutom ska låntagaren beräkna sina inkomster under betalningsåret. När sedan CSN efterkontrollerar den beräknade inkomsten för betalningsåret behöver även denna inkomst styrkas. Eftersom en låntagare som är bosatt utomlands bl.a. ska skicka in utländska beslut om slutlig skatt vid två tillfällen för att få nedsättning av årsbeloppet finns det risk för att låntagare avstår från att ansöka om nedsättning, trots att de kan ha rätt till det.

Låntagare bosatta utomlands återbetalar sina studieskulder i betydligt mindre omfattning än

långtagare bosatta i Sverige (se avsnitt 3.4.8 och 3.5.3). Regeringen anser att åtgärder behöver vidtas så att det blir lättare för dessa låntagare att betala tillbaka sina studielån. En sådan åtgärd kan vara att förenkla möjligheterna att ansöka om nedsättning. Om låntagare med skuldbaserade årsbelopp på ett enkelt sätt kan få årsbeloppet nedsatt, dvs. anpassat till den aktuella inkomsten under betalningsåret, bör motivationen att betala årsbeloppet bli högre. Regeringen föreslår därför att också skuldbaserade årsbelopp bör kunna sättas ned preliminärt till fyra procent av låntagarens beräknade inkomst under betalningsåret, dvs. oavsett vilken inkomst låntagaren har haft två år tidigare.

Detta innebär alltså att kravet på att inkomsten ska ha minskat väsentligt under betalningsåret jämfört med inkomsten efter vilken årsbeloppet har beräknats, bör tas bort för låntagare med skuldbaserade årsbelopp. En sådan förändring innebär att CSN inte behöver fastställa ett inkomstbaserat årsbelopp innan rätten till nedsättning prövas. Nedsättningen bör fortsatt gälla i avvaktan på att underlaget för att ta ut skatt eller avgift under betalningsåret fastställs.

Studiestödslagen föreslås därför ändras i enlighet med ovanstående.

Konsekvenser: Förslaget bedöms leda till att CSN:s administration förenklas då preliminära beslut i hög grad bör kunna fattas maskinellt. Myndighetens handläggningstider kan därför kortas ned. För låntagare med skuldbaserade årsbelopp medför den föreslagna ändringen att det blir enklare att få ett årsbelopp som är anpassat till den aktuella inkomsten under betalningsåret. Detta torde leda till att fler utlandsbosatta låntagare kommer att betala sina årsbelopp. Återbetalningen kan dessutom påbörjas tidigare eftersom CSN snabbare kan fatta ett beslut om nedsättning.

Som angetts ovan bedöms förslaget leda till att fler låntagare betalar sina årsbelopp. Ökad inbetalning av lån minskar CSN:s totala skuld hos Riksgälden. Detta är positivt eftersom det minskar risken för framtida avskrivningar, vilket leder till att mindre medel årligen behöver avsättas för förväntade förluster på studielån. De förväntade förlusterna för nyutlåning beräknas och anslagsfinansieras när lånen utfärdas. Vid beräkningen fastställer CSN en procentandel av utlånat belopp, vilken är 7,3 procent för 2015. En minskning av de förväntade förlusterna påverkar de takbelagda utgifterna positivt. För att så ska

bli fallet behöver dock minskningen vara relativt betydande.

Regeringen bedömer att förslaget har en positiv effekt på återbetalningen av studielån samt på de takbelagda utgifterna. Minskningen av de förväntade förlusterna bedöms dock inte vara av sådan storlek att det påverkar den årliga avsättningen av medel för förväntade förluster.

Förslaget bedöms inte få några konsekvenser för jämställdheten.

Ändringarna i studiestödslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2016.

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

De förändringar av anslaget som framgår av härledningstabellen och som ligger till grund för de anslagsnivåer som föreslås och beräknas i nästföljande stycke består av både anslagsförändringar som redovisas i detta avsnitt och av anslagsförändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser på komvux och yrkesvux (se närmare utg.omr. 16, avsnitt 10.4.2). Regeringen föreslår att anslaget ökas med 33,3 miljoner kronor 2016 samt beräknar att det ökar med 18,2 miljoner kronor 2017, 18,6 miljoner kronor 2018 och med 19,2 miljoner kronor 2019.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser på folkhögskolan (se närmare utg.omr. 17, avsnitt 2.6.6). Regeringen föreslår att anslaget ökas med 3,6 miljoner kronor 2016 samt beräknar att det ökar med 3,7 miljoner kronor 2017, 3,7 miljoner kronor 2018 och med 3,9 miljoner kronor 2019.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan (se närmare utg.omr. 16, avsnitt 10.4.2). Regeringen föreslår att anslaget ökas med 9,0 miljoner kronor 2016 samt beräknar att det ökar med 21,9 miljoner kronor 2017, 22,4 miljoner kronor 2018 och med 23,2 miljoner kronor 2019.

Med anledning av att ökade medel föreslås för fler utbildningsplatser på kompletterande utbildningar för personer med utländsk högskoleutbildning eller annan avslutad utländsk högskoleutbildning som motsvarar en utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) (se närmare

utg.omr. 16, avsnitt 10.5.4) föreslår regeringen att anslaget ökas med 0,5 miljoner kronor 2016.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

De makroekonomiska förutsättningar som påverkar utgifterna på anslaget är främst prisbasbeloppet men även i viss mån nivån på upplåningsräntan i Riksgäldskontoret.

Jämfört med de makroantaganden som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2015 bedöms anslagsbelastningen minska med 18 miljoner kronor 2016.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Anslaget påverkas av förändrade volymer av utlånade medel och av förändringar i förlustavskrivningar på lån tagna före 2014.

Jämfört med de antaganden om volymer som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2015 bedöms anslagsbelastningen öka med 103 miljoner kronor 2016.

Tabell 3.22 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:3 Avsättning för kreditförluster

Tusental kronor				
	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	1 371 607	1 371 607	1 371 607	1 371 607
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	489 989	498 450	500 959	506 393
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-18 255	-10 694	1 327	24 827
Volymer	103 180	95 771	142 975	189 318
Överföring till/från andra anslag	-16 204	-13 236	-13 236	-13 236
Övrigt	-51 109	-51 109	-51 109	-51 109
Förslag/beräknat anslag	1 879 208	1 890 789	1 952 523	2 027 800

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 879 208 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Avsättning för kreditförluster* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 1 890 789 000 kronor, 1 952 523 000 kronor respektive 2 027 800 000 kronor.

3.7.4 1:4 Statens utgifter för studiemedelsröntor

Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:4 Statens utgifter för studiemedelsröntor

Tusental kronor

2014	Utfall	1 619 973	Anslags-sparande	-17 852
2015	Anslag	886 978 ¹	Utgifts-prognos	869 043
2016	Förslag	617 220		
2017	Beräknat	437 898		
2018	Beräknat	400 064		
2019	Beräknat	726 034		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statens utgifter avseende nedsättning av studiemedelsröntor, för ränteutgifter på lån för återkrav av studiemedel och för avgifter till Riksgäldskontoret för studielån upplånade efter 1988 enligt studiestödslagen (1973:349), studiestödslagen (1999:1395) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Regeringens överväganden

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

De förändringar av anslaget som framgår av härledningstabellen och som ligger till grund för de anslagsnivåer som föreslås och beräknas i nästföljande stycke består av både anslagsförändringar som redovisas i detta avsnitt och av anslagsförändringar som har beräknats i tidigare beslutade propositioner.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser på komvux och yrkesvux (se närmare utg.omr. 16, avsnitt 10.4.2). Regeringen föreslår att anslaget ökas med 2,3 miljoner kronor 2016 samt beräknar att det ökar med 1,3 miljoner kronor 2017, 1,3 miljoner kronor 2018 och med 1,3 miljoner kronor 2019.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser på folkhögskolan (se närmare utg.omr. 17, avsnitt 2.6.6.). Regeringen föreslår att anslaget ökas med

0,3 miljoner kronor 2016 samt beräknar att det ökar med 0,3 miljoner kronor 2017, 2018 och 2019.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan (se närmare utg.omr. 16, avsnitt 10.4.2). Regeringen föreslår att anslaget ökas med 0,6 miljoner kronor 2016 samt beräknar att det ökar med 1,5 miljoner kronor 2017 och med 1,5 miljoner kronor 2018 och 2019.

Med anledning av att ökade medel föreslås för fler utbildningsplatser på kompletterande utbildningar för personer med utländsk högskoleutbildning eller annan avslutad utländsk högskoleutbildning som motsvarar en utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) (se närmare utg.omr. 16, avsnitt 10.5.4) föreslår regeringen att anslaget ökas med 30 000 kronor 2016.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

De makroekonomiska förutsättningar som påverkar statens utgifter för studiemedelsröntor är nivån på upplåningsräntan i Riksgäldskontoret och prisbasbeloppet.

Jämfört med de makroantaganden som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2015 bedöms anslagsbelastningen minska med 355 miljoner kronor 2016.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Anslaget påverkas av förändrad volym av utlånade medel. Jämfört med de antaganden om volym som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2015 bedöms anslagsbelastningen öka med 3 miljoner kronor 2016.

Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:4 Statens utgifter för studiemedelsröntor

Tusental kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	885 778	885 778	885 778	885 778
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	15 288	24 622	41 329	41 540
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	-354 949	-550 277	-607 293	-338 829
Volym	3 486	-272 950	-270 475	-213 180
Överföring till/från andra anslag	-616 814	-333 706	-333 706	-333 706
Övrigt	684 431	684 431	684 431	684 431
Förslag/beräknat anslag	617 220	437 898	400 064	726 034

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 617 220 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Statens utgifter för studiemedelsröntor* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 437 898 000 kronor, 400 064 000 kronor respektive 726 034 000 kronor.

3.7.5 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tabell 3.25 Anslagsutveckling 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tusental kronor

År	Utfall	52 242	Anslags-sparande	8 908
2014	Utfall	52 242	Anslags-sparande	8 908
2015	Anslag	61 150 ¹	Utgifts-prognos	51 589
2016	Förslag	61 150		
2017	Beräknat	61 150		
2018	Beräknat	61 150		
2019	Beräknat	61 150		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag).

Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till kursdeltagare i teckenspråksutbildning för föräldrar till barn som för kommunikation är beroende av teckenspråk (TUFF).

Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift för bidrag till kursdeltagare i TUFF-utbildning.

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till anordnare av TUFF-utbildning.

Kompletterande information

Bestämmelser om bidrag till elever vid Rh-anpassad gymnasieutbildning och till elever i utbildning för döva eller hörselskadade finns i förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan.

Bestämmelser om bidrag till anordnare av och deltagare i TUFF-utbildning finns i förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar. Bestämmelser om statlig ålderspensionsavgift för bidrag till kursdeltagare finns i förordningen (1998:1512) om statliga ålderspensionsavgifter m.m.

Regeringens överväganden

Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tusental kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	61 150	61 150	61 150	61 150
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	61 150	61 150	61 150	61 150

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 61 150 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 61 150 000 kronor årligen.

3.7.6 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tusental kronor

År	Utfall	2014	Anslags-sparande	0
2014	Utfall	27 000		
2015	Anslag	27 000 ¹	Utgifts-prognos	27 000
2016	Förslag	27 000		
2017	Beräknat	27 000		
2018	Beräknat	27 000		
2019	Beräknat	27 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för produktion av studielitteratur för högskolestuderande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker och för utvecklingsprojekt i syfte att effektivisera produktionsmetoder.

Anslaget får även användas för utgifter för räntor och amortering av lån för att utveckla en talboksproduktion baserad på inläsning genom s.k. talsyntes till den del dessa utgifter inte har finansierats med de medel som för budgetåret 2005 tilldelats det under utgiftsområde 16 uppförda anslaget 25:74 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor*.

Regeringens överväganden

Tabell 3.28 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tusental kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	27 000	27 000	27 000	27 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar				
Volym				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	27 000	27 000	27 000	27 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 27 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 27 000 000 kronor årligen.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2016 för anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 kronor 2017.

Skälen för regeringens förslag: Myndigheten för tillgängliga medier ansvarar för produktion av studielitteratur för högskolestuderande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker. Produktionen sker i form av beställningar under 2016 som innebär utgifter följande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2016 för anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 kronor 2017.

Tabell 3.29 Beställningsbemyndigande för anslaget 1.6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tusental kronor

	Utfall 2014	Prognos 2015	Förslag 2016	Beräknat 2017
Ingående åtaganden	2 034	2 104	4 000	
Nya åtaganden	2 104	4000	3 700	
Infriade åtaganden	-2 034	-2 104	-3 700	-4000
Utestående åtaganden	2 104	4000	4 000	
Erhållet/förslaget bemyndigande	3 700	4 000	4 000	

3.7.7 1:8 Centrala studiestödsnämnden

Tabell 3.30 Anslagsutveckling 1:8 Centrala studiestödsnämnden

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2014	Utfall	287 667		67 029
2015	Anslag	183 647 ¹	Utgifts- prognos	189 141
2016	Förslag	794 031		
2017	Beräknat	758 442 ²		
2018	Beräknat	790 979 ³		
2019	Beräknat	793 238 ⁴		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2015 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 761 898 tkr i 2016 års prisnivå.

³ Motsvarar 788 902 tkr i 2016 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 788 901 tkr i 2016 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Centrala studiestödsnämndens förvaltningsutgifter.

Kompletterande information

I förordningen (2007:1071) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden finns bestämmelser om myndighetens uppgifter.

Regeringens överväganden

Reformering av Centrala studiestödsnämndens finansiering

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har en s.k. blandad finansieringsmodell där myndigheten

finansieras med främst anslag och avgifter. Sedan 2002 disponerar myndigheten samtliga avgiftsintäkter och redovisar dessa mot anslag i stället för mot inkomstitel på statens budget, netto-redovisning. I 2015 års ekonomiska vårproposition (2014/15:100) aviserade regeringen en översyn av den blandade finansieringsmodellen eftersom den påverkar CSN:s förutsättningar för långsiktig planering.

Regeringen gav 2011 Statskontoret i uppdrag att bl.a. göra en översyn av CSN:s nuvarande finansieringsmodell och analysera för- och nackdelar med denna samt med alternativa modeller (U2011/2585/SV). Statskontoret föreslog i sin rapport Centrala studiestödsnämnden – finansiering och fortsatta effektiviseringar (2012:8) att CSN bör bli helt anslagsfinansierat.

Regeringen har sett över nuvarande finansieringsmodell och anser i likhet med Statskontoret att det är angeläget att finansieringsmodellen reformeras på ett sätt som dels förbättrar myndighetens långsiktiga ekonomiska planeringsförutsättningar, dels ökar regeringens och riksdagens möjligheter att styra och kontrollera verksamheten.

Regeringen har i samband med översynen och prövningen av frågan om en ny finansieringsmodell för CSN gjort bedömningen att det är lämpligt att ändra redovisningen av avgiftsintäkterna så att de i huvudsak redovisas mot inkomstitel och därmed inte längre disponeras av myndigheten. CSN bör därför fr.o.m. den 1 januari 2016 finansieras i huvudsak med anslag på statens budget. Detta medför att anslaget för CSN i 2016 års prisnivå bör ökas med 665 miljoner kronor 2016, 694 miljoner kronor 2017 och 723 miljoner kronor 2018 och med 723 miljoner kronor fr.o.m. 2019. Ökningen motsvarar intäkter från avgifterna som myndigheten skulle ha

disponerat enligt nuvarande redovisningsprinciper (expeditionsavgifter, påminnelseavgifter, övriga administrativa avgifter och uppläggningsavgifter). Genom en övergång till bruttoredovisning kan en bättre överblick och styrning av verksamhetens omfattning säkerställas.

Övergången till bruttoredovisning av avgiftsintäkterna motiverar även en teknisk justering av utgiftstaket motsvarande den prognostiserade intäkten från studiestödsavgifterna på 665 miljoner kronor 2016, 694 miljoner kronor 2017 och med 723 miljoner kronor 2018 och 2019.

Sammantaget föreslår regeringen att anslaget ökas med 665 miljoner kronor 2016 samt beräknar att det ökar med 694 miljoner kronor 2017 och med 723 miljoner kronor 2018 och 2019.

Tabell 3.31 Härlledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:8 Centrala studiestödsnämnden

Tusental kronor				
	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015 ¹	188 647	188 647	188 647	188 647
Förändring till följd av:				
Pris- och löneomräkning ²	2 855	1 986	3 359	3 908
Beslut	602 529	567 809	598 972	600 683
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt			1	0
Förslag/beräknat anslag	794 031	758 442	790 979	793 238

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2015. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2017–2019 är preliminär.

Regeringen föreslår att 794 031 000 kronor anvisas anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 758 442 000 kronor, 790 979 000 kronor respektive 793 238 000 kronor.

3.7.8 Lån i Riksgäldskontoret

Den samlade utestående skulden för studielån tagna mellan 1989 och 2014 i Riksgäldskontoret var ca 198 692 miljoner kronor vid utgången av 2014. Under 2015 bedöms nettouplåningen bli 5 532 miljoner kronor. Beslut om återkravs-

kapital, avskrivningar och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret bedöms uppgå till 188, 562 respektive 7 miljoner kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2016 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 211 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Den totala skulden för studielån hos Riksgäldskontoret beräknas uppgå till ca 204 196 miljoner kronor vid utgången av 2015. Nettouplåningen för 2016 beräknas till omkring 6 007 miljoner kronor, beslut av återkravskapital till 171 miljoner kronor, avskrivningar till 597 miljoner kronor och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret till 7 miljoner kronor. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2016 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 211 000 miljoner kronor.

3.7.9 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd

Tabell 3.32 Anslagsutveckling 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd

Tusental kronor				
			Anslags-sparande	
2014	Utfall	12 686		65
2015	Anslag	13 762 ¹	Utgifts-prognos	13 617
2016	Förslag	14 018		
2017	Beräknat	14 213 ²		
2018	Beräknat	14 510 ³		
2019	Beräknat	14 823 ⁴		

² Motsvarar 14 019 tkr i 2016 års prisnivå.

³ Motsvarar 14 020 tkr i 2016 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 14 020 tkr i 2016 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Överklagandenämnden för studiestöds förvaltningsutgifter.

Kompletterande information

I förordningen (2007:1348) med instruktion för Överklagandenämnden för studiestöd finns bestämmelser om nämndens uppgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 3.33 Härledning av anslagsnivån 2016–2019 för 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd

Tusental kronor

	2016	2017	2018	2019
Anvisat 2015¹	13 762	13 762	13 762	13 762
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	291	485	782	1 096
Beslut	-35	-34	-34	-35
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/ beräknat anslag	14 018	14 213	14 510	14 823

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2014 (bet. 2014/15:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2015. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2017–2019 är preliminär.

Regeringen föreslår att 14 018 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Överklagandenämnden för studiestöd* för 2016. För 2017, 2018 och 2019 beräknas anslaget till 14 213 000 kronor, 14 510 000 kronor respektive 14 823 000 kronor.